

7684

తెలుగు సాహిత్యము

సాహిత్య మాస పత్రిక

1924-25

ప్రొఫెసర్ నేతకటరావు

AN ILLUSTRATED MONTHLY
TELEGRAPH MAGAZINE PUBLISHED

To Depict Andhra Genius

భూమి వాక్యము

సంపుట

1. మ. 1924, 7 నెలలున్న • దక్షిణాదేశ సే-

దేశానుబంధము • దక్షిణాదేశ సే-

దేశానుబంధము • దక్షిణాదేశ సే-

దేశానుబంధము • దక్షిణాదేశ సే-

ప్రొఫెసర్ నేతకటరావు

రాజమహేంద్రవరము

సంపుటము

సంపుట

0

00

సంపుటము

స్వచ్ఛ రీతిము

శ్రీమదాచార్యజీవితమునకు సంబంధించినవి
గౌరవార్థమున స్వీకృతములు. సమస్తములు
విశేషములును ముద్రాపములును విశేషములును

మదీరారుచెనా-రి గూర్చియు శ్రీ దేశవాం
శక్తి ముదయన ప్రేమముని కాకి గూర్చియును
నాడు. అపరకవలయు, కష్టపరకాత్మకము డగు
శివరాజు యేదీ శివస్వరూపుని నెరిగించెను. అట్టి
శివరాజువలన-అత్తదిక్కాకనుల్యుంబదలుగలిగిపల్లి
అత్తప్రభులు గలిగె; అట్టి అత్తప్రభులొక నొక
దను, నిత్యమక్కర్చునవలయు, నిత్యుగా నిరంతర
స్వరూపము, గొప్పవాడైజట్టియు, దేశవాండ్వారిధి
కముగలిగిజట్టియు, మత్తి, లోకమునకు నిత్యంకరును-
అత్తకాలోమయే వలగిరించెను. అట్టి లోకమునకు
నిత్యంకరుడు నిత్య ప్రతిభూతానానా మట్టుగ్గునరంభ
మనును, దేశవాండ్వారిధిగాము నుకామును, తత్త్వ
ప్రభూతానానా మాయలచేత సాక్షాత్తి కస్వరూపు
నను, అట్టి నిత్యంకరువకు నిత్యంకరుడు నేను, కాం
తమునందు. శ్రీ మత్సములకు భక్తి. మార్గిని పత్తి
నిత్యమునకు నొక ముగియు, భూత్యు డగు మత్తి
నకు సాక్షాత్తునిదొనవా? అయిమత్తిని బ్రా
ంకరి.

మనము మంగళములను నేను నీవెవల భాగము
తము, దానికన్లువే నొప్పుకొని బొందినట్టి నా
ప్రధానము, శ్రీరామాయాద్రి సోమయాజుల
పాండిత్యము, బ్రాహ్మణ్యమునాగి వర్తమా
న ద్విధామనమునకు, అనేకము, మహాశక్తి
ప్రకాశించిరి. మర్రితామరము నేవయినను, మా
సోమశక్తియనవను, కాశ్యపరాని, కామ్రూపము
అల్పబీగాని, శ్రోతమునకు పొన్నపల్లవాని, కవి
శక్తియను ప్రయాగవాని, వీరాకావ్యమునకు దుర్గ
రాని, బ్రాహ్మణ్యమునకు యేలారాని, వైద్యము
నకు భువననిలారి పురాణమునకు మాజ్ఞీకరాని,
అవకర్షణమునకు గాజ్ఞీకరాని, మేల్కొరల
రాని, గొదిమ రీరాని, భూమి, స్వరూపమునకు
స్వరూపకరణముల పీఠిని కామ్రూపము నుండి
రావందకు లభ్యము నేవయిరి. కల్పరాని సావ
యూ నుటలము, చాలగుడ్డి, నావన, క
నీ మొదలు గామయనమును నీవలకు వా
రావ రీరాని బ్రహ్మణ్యమునకు రాని ను
లకావయల నొక్కరి.

10/10/10

సాక్షాత్తును గల పేరును నిర్దుష్టము లాగుచు
 సాక్షాత్తునొద్ద సుగుంపవలయు గలవాడు, లాగుచు

శ్రీ సత్యనారాయణ స్వామి వారికి సమర్పించిన దానములు

అట్టి మహాముని సమానములగు మానవులను
 శ్రీరాజుగా నిర్ణయించుకొనుటకును, అట్లే
 జనుల కొకాతీతర మందును వేరవేర్చుకొని
 జూర్చునింపవలయును ప్రతిదము భూమి పంచ
 మావలె నట్లు విశ్వమున భూమిని వేర్చి
 వేసి, శ్రీరాజుల పేర్రాజుగారు ప్రతివరుందు
 కొకా నేపాన్నమును జేయుచు కర్మబద్ధ నిం
 ప్యక్షములము నందు కూర్చుని తప మానించును.
 అత్యవారమునందు ముందుగా కొకేనిది యందు
 ప్పానమునకేని పిమ్మట కొకేనిదిదాడ వైవలేయ
 నది యందు స్నానమునకేని వచ్చుచుండెను. కొక
 కాలమునందు కొకేని ప్పానానంతరము స్నానా
 ధము వైవలేయని సూర్య వెన్నుమందగా మార్గము
 పుట్టునందు నిమిషము కన్యకులు సమానరూపులు
 సమానాధినిములగుచు శ్రీరాజుగారిచే జూర
 బడిరి. అత్యవారము జూర పేర్రాజుగారిని విడిచి
 మానుద్రులను యెవరు చక్కగా నున్నారని యడి
 గిరి. అత్యవార వాక్యములను జూర పేర్రాజుగారు
 విని మిరియెను సమానరూపులు గాని భేదమిందు
 కను లేనిది చెప్పిరి. విచ్చట శ్రీరాజుగారు మిక్కి
 కొంతవారము వచ్చి వెనుకభాగమును జూరగా వా
 క్యముల అంగీకారమును బొందిరి. విచ్చట జూర
 పేర్రాజుగారు అత్యవారము సత్వముగా భావించి
 చినారు.

అట్టి మహాముని సమానములగు మానవులను
 శ్రీరాజుల పేర్రాజుగారికి మహా విభవమునకు లగు
 పట్టియు సాక్షాత్తులగునెప్పుడు పుట్టుక పట్టియు
 లక్ష్యవారముగా నామకర్మచక్రంబు లనుపట్టియు
 శ్రీరాజుగారు నామకర్మచక్రంబు లనుపట్టియు
 అట్టి లక్ష్యవారముగారికి సాహిత్యచక్ర
 చక్రము శ్రీ వెంకటాద్రిగారును సర్వభక్త
 భూషణులగు శ్రీకృష్ణులు నామకర్మచక్రంబుగారును,
 అట్లేనని భావింప నామకర్మచక్రంబు సామకర్మచక్రంబు
 కర్మచక్రంబుగారును, విష్ణుభాగవతంబు లగునం. పతి
 రాజుగారును, వైవేధ్యభాగవతంబులను నామకర్మ
 చక్రంబులగునం.

అట్టి చతుస్సత్పురుషుల సాక్షాత్తులగు
 వేంకటాద్రిగారికి శ్రీ వారములగునం
 (సర్వ)మూర్తిగారును శ్రీ సీతారామభాగవత్తులగునం
 శ్రీ శంకరాచార్యులగునం మూర్తిగారును
 శ్రీరాజుల పేర్రాజుగారును బొందినట్టియు ప్రతి
 ములగు సుకర్మములను బొందినట్టియు నామకర్మ
 ప్రతిష్ఠ యశోభాగవతము లగు పట్టియు పత్తి
 భూమియు లగు ముప్పాదికలను పట్టిరి. వారిలో
 శ్రీవల్లభులగా నామకర్మముల మూర్తి యొక
 వారు శ్రీకృష్ణులు, శ్రీనాథులు, శ్రీకృష్ణులు
 శ్రీరాజులు, శ్రీరామములు, శ్రీకృష్ణులు అగు
 వారు.

శ్రీకృష్ణులగా సోమరాజులగునం, శ్రీమా
 రామకృష్ణులగునం విద్యుత్తులగునం వారు శ్రీమా
 శ్రీకృష్ణులగునం లగునం అగునం. మిక్కిలి ప్రకా
 రించుచున్నట్టి పూర్ణప్రేమయును మహిమ జను
 జనులచేత మిక్కిలి సుఖముగా రిక్షింపబడుచున్నట్టి
 వారు అయిదు, ఆరు పంజ్యములు గలించినట్టి.
 పిమ్మట సోమరాజులగునం శ్రీకృష్ణులగునం
 ప్రేమభాగముగో నున్నయు యెల్లప్పుడు వనం
 టిందిరి. అట్టి సోమరాజులగునం గృహగత
 సౌఖ్యము జెప్పలకు శక్తముగారు. లోకభూజ్ఞు
 లగు మహిమ జను జనులకు గౌరవప్రేమ ప్రా
 ప్త్యుల ముపయోగకరములగునం కాలము నందు
 నాడు ఉపయోగమును జేసిరి. పిమ్మట భాగ్యము
 కలనే మహిమ సోమరాజులగునం పట్టియు
 శ్రీ వారును మంగళకర్మలగునం సామాన్య జనులకు,
 నాభాగ్యులగునం నామకర్మము, చల్లము నామకర్మ
 నామకర్మము గలదు. నామకర్మముగో చల్లము
 నామకర్మ ప్రతిష్ఠించునం. నివాసకాలపట్టి నా
 భాగ్యము శ్రీమాను జుభయలము క కర్మమునందే
 నుంటిమి.

“నామకర్మచక్రం చక్రంబుగా నామకర్మ
 గలది, పత్తిరాజు శ్రీరామకృష్ణ భూమిగారును
 ములు నామకర్మచక్రంబు మహాభక్త్యులగునం.

అట్లే చంద్రమాలకు భర్తయగుటకు పురుషులైనందు
 గారు వాడు భావునముగారు వారయ్యును దత్త
 పుత్రుడు మహా మనుజులందు రావలయును మాతా
 పితృ గృహభక్తి యగునును కామరాజు వాసుదేవు
 డు బ్రకాశించెను. మహాశక్తియందులకు శ్రీపురు
 షాశ్రమముగారికి పుణ్యముగొనకట్టియు శ్రీవృధా
 తిరులపట్టియు వెంకయ్యగారు పరి ఆపేంకయ్య
 గారికి వెంకటగారు గారు కామరాజుగారు అంది
 రాజుగారు మువ్వగు పుత్రులు కలిగి కామరాజు
 గారు శ్రీపురుషాశ్రమముగారికి దత్తపుత్రుడు. వెం
 కయ్యగారి శ్రీవృధాశ్రమము మహాపరమహంసము
 ముగారికి భగవంతుని పట్టియు. వెంకటగారుగారు
 యొక్క సుబ్రహ్మణ్యునిపట్టియు పరివ్రాజకాగోష్ఠి
 మనునట్టి గుండ్ల కామేశ్వరీ దీక్షితుగారు కష్టము
 మందియు నామముగొంది పురుషాశ్రమముగారు
 వివాహము చేయించెను

మదీయసోదరి గిడుగు పురుషాశ్రమ గుండు
 నందు పూర్వకామసమేతుడగు వాడు అధిక సౌఖ్య
 ద్విత్తులగు గొన్ని సంవత్సరములు గడిచినది. ఉపా
 కాలమువలన సమగ్రకృత స్నానసంధ్యాదికార్య
 ములు కలరావనము ననుకరముకపురుషునకు దేవతా
 ర్చనాచార్యుని కాంతిస్తోత్రములను శ్రీపాద అయ్య
 పాపరాని ద్విజులకుకొప్పటి బదిలినది, శ్రీపాద
 యజ్ఞాధరని దనుచే ఉపనిస్తులను బదిలినది. సమ
 ధిక కావ్యాది పాఠము సమధిక కాస్త్రపాఠము కర్ణుల
 వలనల నభ్యసించబడినది ఇందు పల్లివాస్తవ్యులగు
 గొత్తి వేంకటేశ్వరులు కలకావ్యులుకాలంగారు
 యొం దగ్రగణ్యులు వివిధవరుసగియును వేదశ్రీమ
 న్మనవి వాక్యాదులు వ్యాకరణ తరణవేగాంతాది
 కాస్త్రములయందగ్రగణ్యులు విద్యాంసునను రోగ్ల
 అద్వికాస్త్రము తరణవేగాంతాది కాస్త్రములయం
 దగ్రగణ్యులు, సవ్యాసులగు బాల్యస్థానందతీర్థులు
 వేదవేదాంగాద్వితీయతీర్థాదుల నిమితి ద్వావిధి
 నూర్భావ్యుని గుంధములయం దగ్రగణ్యులు. ఆ
 కాలమునందు వీరు సహ్యాశ్రమముగా నుండిరి.

కల విగమకాస్త్రాది వేదమునట్టియు మహా
 త్ములగునట్టియు మదీయ ప్రతివిష్కరి శుభానంద
 సంకుడు చిత్తరంగముగారి కిదిగా పూర్వకృత్యులగు
 వలనలన సద్విద్యున్నిపదాచునాచార్యులుగారి
 తామ్రావ్యాది విద్యలను బదిలినది. కలి వేంకట
 కాస్త్రములను కావ్యాగణము, వేంకటేశ్వరవాస్త్రుల
 వలన వ్యాకరణ వేదాంతాది కాస్త్రములను బాల
 కృష్ణాంధిరేణులవలన ఉపనిసినది కాస్త్రములను
 రోగ్ల అద్వికాస్త్రములననుకరకాస్త్రములు బదిలినది.
 తిత్తరువులయొక్కయు సద్విద్యులను వేంకటయ్య
 క్క కలరావే సమేతినది తిత్తరువునూర్భావ
 కాస్త్రాద్విధులు వాచిరి కష్టముగారుగారు. అట్టి
 కర్ణులు పులివెందుల కలకావ్యము గుంధములు
 కావ్యాకాస్త్రము ను వాచిరికెట్టి.

“మదీయసోదరి మునిసమానలగునట్టియు
 మహాతములగునట్టియు నామదేవావందపాదులు వాడు
 కల మహాపరమహంసములను దేవచార్యులను దేవగు
 లగునట్టియు కలిగి కలకావ్యుల రవాస్త్రాద్విధులగునట్టి
 నట్టియు శ్రీనలాంభాదరుగారు వాడు సాంఖ్యధ్యా
 నాయ్యులను బ్రహ్మవిద్యావేదములును”

మదీయసోదరి భావులగు గుండు
 మునందు — ఇందుపల్లినామమునందు ప్రాణికాల
 నునందు స్నానసంధ్యాది కృత్యములు, పిమ్మట
 ఉపనిషత్పాఠము అంగరము మామ శివారా
 ధము మధ్యాహ్నమునందు కాస్త్రపాఠము తిత్తరం
 తము ప్రతిదిన కాంతియందు పురాణపాఠము వ్యాతి
 చక్రార్థమునగునందు కాస్త్రాద్విధులు అంత
 రము వాచిరికెట్టి సారామణాగము తిత్తరం
 పరమేశ్వర వివేకానుక కృపార్థ సౌఖ్యరీతియు
 ములను నామ కాలముగవలెనది. అవేదముల రీతి
 లగునట్టి విద్యులనుబాగ్రగణ్యులగునట్టి పూర్వపక్ష
 తోటి శిష్యాగునట్టి కరణమునందయు తుష్టిపుష్టి
 ప్రధాన మగునట్టి మధ్యభుజ విద్యయు శరీరము
 నందు రోగాద్యభావమునందయు కర్ణులవుల
 నికటమునందు కాస్త్రాద్విధులను మననాదియులు

నూతనములతోటి సంస్కరణములునుండియు వత్తె
తొలములును దు బుట్టిరి సౌఖ్యము ప్రకృతిప్రపంచ
నిల నింపుమిడి.

పాత్రిక పరిశోధన గ్రంథము ముద్రితగారికి
వైఖానసాత్రాకాలము సంపాదించగా ఆమలాత్మ
బంధంశీలమును వాగ్రామాలు సాగనమును బ్రవ
నింపితిని. నజ్జులమును సోమరాగానాను వాగ్ర
శేఖర సవాంచునున్నది మహాత్ముని మోక్షసాన
మునుట్టి కైలాసమును నామొక్క వాస్తవముగల
నిజీపు శివస్వరూప వాలము బొందెను. మదీయ
రామాయణమును ఆదియందు ప్రియవరము రామ
దశయొక్క ఆదిమువందు మాస్యవరము గలిగినది.
లోకస్థుని పాదముగలము గలిగిట్టి పత్తివరాశి
గొనును మాతలిగాను అనగా శ్రేణులను భర్త
సాలాశ్యమును బొందెను. మదీయ మాత్రికవత
మన్వతామహులచే నిర్వహింపబడి పృథ్వీభరణము
లను తన బాపగారిపుత్రుల వివాహములయందు బహు
పర్యాయముల నొసంగినది. మంత్రాధికారి యాజ్ఞ
సమలించింది యిచ్చినది. మదీయ మాత్రికవత నాతం
ద్రాగారి ప్రభువనంభోధమునుండి బలిపేడి. లేత
మయినను కలిపవాక్కును బలదనది కాదు. సత్య
మాక్కుయందును భర్తయొక్క నవనవ్వు ఆనంద
కరముల కవనమును బలుకునదికాదు. పరిభక్తి శివ
భక్తి దూపులను మదీయ జనశి జనకలను సేవ గూర్చ
చా నవనవ్వులించుచున్నాను. పరిభక్తి మన్వతా
మాక్కుల యందునది. పరమశివభక్తి మదీయ జనక
యానమును బొందినది.

సేవ సావరగామమును బ్రవేశించివచ్చును
నామొక్కభార్య దశవత్సరప్రాయ నవనవ్వును
మదీయ భక్తిరహితులను తనంత్రాధికారి గృహమును
బంధించి వాయొక్క గృహమును ఆనంద బ్రవ
శించినది. తిరిగివాయొక్క గృహమున భాగ్యము
నామొక్క జన్మాంతరియ సావరమునుండి విద్యా
భ్యాసము చేయుచున్నట్టి నాచేత బొందవలెదు.
కాబట్టి కావనము వర్ధిల్లునునది.

నదితమను గిడును వంతమునందు బుట్టివట్టి మ
దీయ సోదరి భగవతుని పురుషాత్మముగాదును. పం
మ పుణ్యాత్మరాగు మదీయ సోదరియను కంద్రవత్తు
గారునువెద్దిరావత్తులను. బహుమల ముగ్గులుంబ
సంగితిదాగ్ధమును కంద్రాగ్ధ రమాయెద్దిలయు వత్సర
క్రయమునందు మదీయగ్రామమును సావరమునందు
దరి. అనకూలముగా నాయొక్క నందరిగ మువ
ర్చి తిరిగి యందువల్లగ్రామమును బ్రవేశించిరి. తమకు
అనెకసంశ్కలములను కలుగ ప్రతివేషించు వాల్మీ
కీయరామానుజాద్ధమును శివయొక్కవల్లయు నాకు
కావ్యాది గురివలసట్టియ, గొరి వేంకట కాన్తుల
వారికి శ్రీపురిపాత్రమునుగా గు ధు మిద నమున శే
నిరి. వేంకటకాన్తులవారి యొక్క టుంబమును
బహుకాలము వేషించిరి. పురిపాత్రముడుగాను
ఆవరణము వాల్మీకీరామాయణ పాదాయ మువచ్చు
చుండిరి. తానొప్పుతము వేంకటకాన్తులవారి
కుటుంబమును వేషించుచుండిరి. పుల్లె దక్షిణా
మూర్తికాన్తు, ఆకల్ల రామబ్రహ్మకాన్తు, ముష్టి
రామనామకాన్తు మొదలగు బ్రాహ్మణ సమాఖ్యలు
నావల విద్యను కోరికనారయ ముగ్ధమీపమును
గూర్చివచ్చిరి. అట్టివిద్యార్థులకు దను నిలబడ నము
కావ్యాది పాత్రములను కప్పితిని. బహువర్షము
లయందు అట్టి శిష్యులకొరకు ఆసాను మాప్రభా
తము కావ్యాది పాత్రములను జేసితిని. ఆశిష్యులు
సాహిత్యగిరిలయలవారు అనెనుండి విద్యార్థు
లలో గొందరు విద్యార్థులు అనగా పుల్లె దక్షిణా
మూర్తికాన్తు, ఆకల్ల రామబ్రహ్మకాన్తు, ముష్టి
రామనామకాన్తు మొదలగు గొందరు ప్రతివేషము
దివానిశములయందు మదీయ గృహమునందే భోజన
నామాయ నొనర్చుచుండిరి. అవ్వను నాభాగ్య
సంతుష్ట చిత్తులగును నన్నాకాది కృత్యమును
శేయుచుండిరి. నరకంబు విద్యార్థులు తురుగంటి
దక్షిణామూర్తికాన్తు, వేంకట ఆనంతరామకాన్తు
మొదలగు శిష్యులు వారానంధమునందు మదీయ
గృహమునందే భోజనమును శేయుచుండిరి. అకాలము

భాష్యార్థ ముంబలము, బాహుస్థిద్వయ, పౌత్ర
కర్తృవోదర పుత్రప్రాది బంధుసహచరముగలిగిరి.

అకాలమునందు నాయొక్క శ్రేష్ఠపుత్రుడుగు
గౌరీ మాణిక్యరావు బి. య్యో పరితపింపి బంధు
జిల్లా కలెటరు దొరవారి కచేరీలో ఉద్యోగమునందు
బ్రవేశించినాడు. నాశ్రేష్ఠమూరుదగు గౌరీమాణి
క్యరావు ఉద్యోగములో బ్రవేశించినది మిదల
కుని మదీయ మహాకుటుంబకపోషకార్థములయం
దు సహాయుగలవాడయినాడు. అందుచేతనే కు
టుంబపోషణము పుత్రాదుల యధ్యయనము లెన్నగ
జరిగినది. పిమ్మట రత్నమాణిక్యరామధేయముగ గిరినట్టి
మదీయ స్థితియపుత్రుడు బి. య్యో పరితా నిపుణు
డయి బందరుజిల్లా కలెటరు దొరవారి కచేరీలో
ఉద్యోగమునందు బ్రవేశించినాడు శ్రేష్ఠపుత్రస్థితియ
పుత్రులయొక్క నిర్బంధమునంది సంస్కృతాధ్యాప
కోద్యోగవిధానమును బొందితిని. పిమ్మట దగ్గర
చతుష్టయకాలమునందు భార్యా చతుర్థపుత్ర సోమ
సుందర, శ్రేష్ఠపుత్ర పుత్రవివేకంకరసమేతుడనయి తృ
తీయపుత్రునిచే బోషింపబడుచు స్థితియపుత్ర సంచి
ధానమందుంటిని.

స్థితియపుత్ర సంచిధానమునందు మేము నన్న
వృథు నాయొక్క శ్రేష్ఠపుత్రుడు తన సోదరుడగు
సోమసుందరమాణిక్యమునకు తన శ్రేష్ఠమూరుదగు
శివకంకరరావుకును ఆంగ్లేయవిద్యాలయము ప్రతి
మాసమునందు అంతరంగసాహచర్యములకు బహిరంగ
పాతకలోపాధ్యాయులకు చాలినట్టి రూపాయా
లను చతుర్థకన్యకాలపర్యంతము యిచ్చుచుండెడి
వాడు. ఇదిగాక మేము బంధులతో నిసంచినప్పుడు
నాయొక్క స్థితియపుత్రుడు స్వల్పవేతనముగల ను
ద్యోగమునందున్నప్పుడు గూడ ప్రతిమాసమునందు
గొప్ప సంపత్కములయందు రూపాయలను యిచ్చు
చుండెడివాడు.

చతుర్థపుత్రునియొక్క వివాహమునందు తృతీ
యపుత్రుడు సహాసంఖ్యాకరూప్యములను శ్రేష్ఠ
పుత్రుడు తలద్రొడువబట్టికరూప్యములను నిచ్చిరి.

నాయొక్క శ్రేష్ఠమూరుడు దశయొక్క ద్వితీయ
పుత్రుని వివాహమునందు తల్లినింద్రులయన్నట్టి మా
యందరిచేతను లక్షకర్త నామక మహావిజయము బహు
ధనవ్యయముచే జేయించినాడు. నాయొక్క తృతీయ
పుత్రుడు తనగిల్లి దనసోదరుడు సోమసుందర మాణి
క్యరావు దశభార్య దన నాథుడు ఈ నలుపురితోగు
గుడినవాడయి సప్తరథమును ఖర్చుకెట్టి క్రీరా
మేక్వర సేతురూపుడు జేసెను. నాశ్రీయపుత్రుడు
అట్టి దివ్యక్షేత్రమును సేతురామేశ్వరమునందు తిల్లి
చేసెను భార్యచేతను ప్రత్యక్షరాదానవ్యయమును జీ
యించెను. భార్యసమేతుడయి రామ సుబ్రహ్మణ్య
శర్వర ప్రతిష్ఠను జేసెను. తిల్లియందు సర్వక్షేత్రతనట్టి
స్థితియపుత్రుడు మాత్రాజ్ఞానకారము నుత్రాది చతు
ష్టయ యుక్తుడయి బహుళ భవ్యమును వాసర్పిగ
వాసయి మిసావీ ఎగ్గర, వెంకటేశ్వరతిరుపతి
మొదలగు ననేక దివ్యయాత్రలను నేసించెను. నా
యొక్క స్థితియపుత్రుడు క్రీరామేశ్వర దివ్యదుంపర
మునందున్నట్టి గుం బ్రహ్మసాత్యోది సకల పాపని
వర్తకనుగుణియు వ్యంథపాననమగునట్టి మునుపున్న
మగు బోడి తీర్థమును గ్రహించి నామ సభిషేకమును
జేసెను.

క్రీష్ణపట్టణపురమునందు నన్నట్టి పాతకాల
యందు (యంజనశిరింగ కాలేశయందు) విద్యావిశే
షుని ను బొందుటకు మహుగలవాడయి నాయొక్క
చతుర్థపుత్రుడు చన్నపట్టాపురమును బ్రవేశించెను.
అట్టి చతుర్థపుత్రునికే నాయొక్క శ్రేష్ఠమూరుడు
అనేక కళంకభ్యాక ధనము నిచ్చెను.

వేదము అపారమేయము పౌరుషేయము
కారు. అవేదమునకు మగమేక్వరుడు కర్తృయ
యవ్వాడు. వేదమునకు మహస్య కర్తృకశ్యము.
అనేకయుక్తులచేత నాచేత పూర్వమునందు తిరస్క
రింపబడినది. నాచేత చేయబడినట్టి వేదాంత దీండియ
మను సద్బ్రంధమును నిరహంకారకబుద్ధిచేత చూడవల
యును. తమకు ఆత్యంతికత్రేయము నాలోచించవల
యును వేదము. మనువృ కర్తృయము కారు గడుకనే

మనస్సుని ప్రసాదింపడు. వేదము పరమేశ్వరకర్తృత్వము గనుక నే బరమేశ్వరుని బ్రసిద్ధింపడు. ఈలోకమునందు సూర్య శిశిరకా వ్యభిగ్రంథకర్తయొక్క బ్రసిద్ధింపడు. వ్యాజువైశేషిక వ్యాకరణమునాంధ్రము సాంఖ్యయోగాది కాస్త్రకర్తల యొక్కయు మహాద్వి సృజుల యొక్కయు గృహ్యమునాది సూత్రముల యొక్కయు పూణ్యముల యొక్కయు రామానుజాది కావ్యములయొక్కయు వాటకాది గ్రంథముల యొక్కయు భాగవత దీక్షాసముల యొక్కయు కర్తృయొక్క బ్రసిద్ధి స్వతంత్రములయందు గలదు. వేదము సర్వవిద్యలకు మూలము సర్వవిద్యల వేదమునకు న్యాఖ్యానములు అట్టి వేదమునకు మునున్నవి కర్తృయొక్క అట్టి మునునొనెక్క బ్రసిద్ధి లేకపోవడము యే ప్రకారముగాను సంభవించును. బ్రహ్మచార్యులనుగీత సర్వప్రపంచము తినియ నక్షోమిత కావ్యభూమిజ్యోతునందు బ్రకాశించునున్నది. అటులనే మదిను సర్వకాస్త్ర సామరస్యతోడ కాస్త్రధ గ్రంథమునందు సర్వకాస్త్రసామరస్యము ఏకమైనదిగా బ్రకాశింపబడుచున్నది. సర్వకాస్త్రములకు సామరస్యము, సద్గురువచోక్తియనంది భూతివ్యము. ఇతిరప్రకారముచేత సర్వకాస్త్ర సామరస్యము బోధింపబడును. సర్వకాస్త్ర సామరస్యజ్ఞాన నిమిత్తము వాచేత సర్వకాస్త్ర సామరస్యతోడ గ్రంథము జేయబడినది. అగ్రంథమును లెస్సగా నాలోచించువలయును.

వికాసోక్త వ్యవస్థాపక ప్రపంచము వాచేత జేయబడినది దానిని జూచువలయును. దానియందు వేదకాస్త్రోక్త కర్మవిచారముజేయబడినది. కర్మకరణ మానక్యోక్తమనియు కర్మాకరణమునందు వికామస్మిక్ ఫలములు సంభవించనని నిజ సహేతుకముగా జెప్పబడినది.

వాచేత భక్తిమత్తానుభూతి యనెడు సద్గురి ధను జేయబడినది అగ్రంథమునందు యావచ్చిభేద ప్రపంచము జేయబడి లెస్సగా వివరింపబడినది. కర్మకరణ మానక్యోక్తమనియు కర్మాకరణమునందు

వికామస్మిక్ ఫలములు సంభవించవనియును స్పష్టముగా జెప్పబడినది.

పరమేశ్వరకర్తృత్వ యనగా పరమేశ్వరునిచే జెప్పబడినట్టి వేదప్రకారముగా సంభవించును. భగవద్గ్రాన్థములః త్రిక్షమించి వేద్యానందారము భగవద్భక్తి యనబడును.

కరచరణాదివిశిష్టలగు మనుష్యులచేత తమకు సద్గుణపనగానుగ్రుత్తుల లోక కాలములచేత వేదబోధిత ముగ్రహప్రకారము విగ్రహారాధనము జేయవలయును వాచేత జేయబడినట్టి విగ్రహారాధన స్థాపక గ్రంథము యోగ్యమనినగా లేక విగ్రహారాధన విరహమతియు యోగ్యమనినదా బాగుగా నాలోచించవలయును. మృద్ధానయతలెలములు దేవహృదయములగుచు యెటులనగును. మృద్ధాదు కలదులకు సర్వోత్తము జూడబడుచున్నది. కాబట్టి అగ్రస్తువులకు దేవత్వ మెటులసంభవించును? భగవంతుడు సర్వోత్తమతః పూర్ణుడగుటవలన మృద్ధానలెలది వస్తువులయందు జేయబడినట్టిపూజ భగవంతుని పూజయే సగును. అట్టి వస్తువులయందు భగవద్భక్తిచేత బూజచేయబడుచున్నది. శిలామృద్ధాదు దృష్టిచేత బూజచేయబడదు. మనచేత భగవత్పూజ యెచ్చటజేయబడినది అట్టి గానమును జెప్పము? అట్టి గానము లోకాతీతమయిన గుణల మనలచేత చాచుటకుగాని యూహించుటకుగాని శక్త్యముగాదు. బూజ మానసికమింటి వా కల్పిత ప్రహ్లాది వస్తువులను కల్పిత భగవద్దూపమును విద్యాభూతములగుటవలన అట్టిపూజ మిధ్యయగును. అట్టిపూజకలె భగవత్పరిణామగర్వపులన మృద్ధానలెలదులయందు భగవత్పూజ భగవత్పూజను యగుచున్నది. ప్రపంచము భగవద్విద్వంసుని వేదాంశులను. భగవత్పరిణామమని వ్యక్తులను జెప్పయివ్వాను.

కరచరణాది విశిష్టమగు వేదము భగవంతుని నేత పరిపూర్ణకటాక్షముచేత మరలకు నివ్వబడినది. చతుస్పాక్షిస్తువులకువలె విగ్రహానుభవమునకు నివ్వబడలేదు. భగవత్పూజాభిమే నివ్వబడినది. భగవం

మరియుక్క- బూజునుందు వాస్తవముగూ ముఖ్య సాధకము- పరిణమము చివరయు సాధకములు- పుష్టిదానందరూపుడగు దేవునియొక్క. పూజ విగ్రహాభిషేకమునందు చేసినుండు శేషుడనైనది.

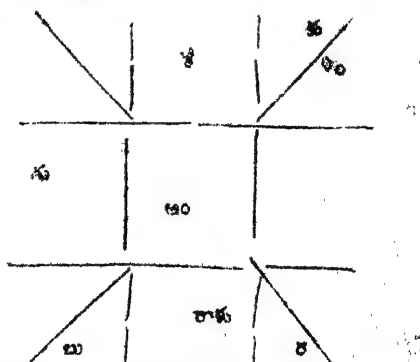
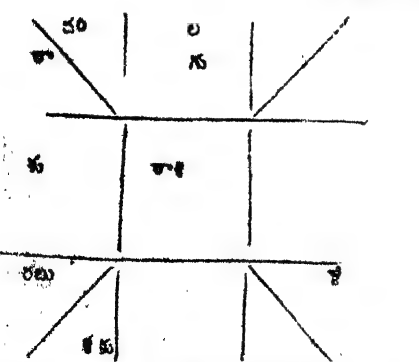
లోకమునందు సర్వవిష్ణుప్రలయందు సద్విదానందరూపుడగు భగవంతుడు బ్రహ్మాంశమయవ్యాధు భగవంతుడు మూలాకాయకు కాదు నూజ్యైకాదు అనూజ్యైకాగమ మాయచేత బ్రాంతమగు గాన పించుచున్నది వేదబోధినిమయలచేత విగ్రహస్థ భగవత్సాక్షాత్పరణమగునగుట స్వస్వచ్ఛియై తుల్య ప్రేమయలచేత భక్తియు క్తమనోయైత్తయి భగవత్పూజ చేసినది. లోకమునందు పూజంతువు లకు భగవత్సాక్షాత్కారము సంభవించిన యడల యేకాంక లభించదు! ఎరుములించుచున్నది. సద్గురూపవిష్ణుగూర్ణముచేత-జ్ఞానవిశిష్టపూజ-భగవత్సాక్షాత్కారహేతువని శ్రుతిస్వత్వాదు అంగీకరించుచున్నది.

జేకాంకదండియ- వక్షపథ-భక్తిమార్గాడుగా విశిష్టాచారాధ స్థాపక- సర్వకామసామరస్యబోధకాస్తోత్ర- మహేశ్వర చతుర్వక్తనూత్ర మహాభా

వ్యుత్పత్తిరార్జునకాకావ్య ప్రాంతములు వాచకములు బడివని గలవు. పక్షభగవంతులలోను సర్వకామ సామరస్యముతోనుడిపిటి కాన్తుభగవంతు మిక్కిలి గొప్పది. శ్రీమేధావక్షిణామూర్త్యానంద విభాతి స్తోత్రము. వాచక శేషుబడినట్టి గ్రంథములలో మొదటిది పిమ్మట కనపాద ప్రథమ మొదలగు వక్రక ప్రథమము వాచక శేషుబడినవి.

కదాచిత్సర్వస్వమునఁ దు అమరేంద్రమునిచ్చిన విద్యుత్ పాదారవింద ద్వయముడగు భగవంతుడు మత్స్య మిషమును బొంది అజ్ఞాన వాకనారిణి యగునట్టియొ వినులాశ్వి విద్యాగూపిణి యగునట్టియు అనంద్య నుస్సాద్య విద్యుతు వాడు సుపదేశించెను అశేషము నిమగ్న పాంసరూపిణియగు నట్టియు శ్రుతికళావిరాజ మాన వివ్యరూపిణియగునట్టియు, శ్రీ బ్రహ్మగర్భాన రసీమనా చక్రమధ్య సంస్థయగు నట్టియు ఆద్య బ్రహ్మవిద్యను శ్రీ శకవాచి హాసాదు నమసంవత్సర కామునందు వాడు జన్మప్రదర్శి చతుర్వింశతి విశ్వర కాలమునందు సుపదేశించెను సుధా సముద్రంహారీ గుల్మయగు మత్స్యక శ్రీ మేధావక్షిణామూర్త్యానంద అహరిని వాచన విని భగవంతుడు అంగీకరించెను.

నా జాతకము

బృహస్పతి లగ్న కేంద్రమందును శుక్రము రవ శుభ్ర కేంద్రమందును ఉండి సప్తమ కేంద్ర దశమ కేంద్ర మాలకు యాదులచేత ముఖ్య ప్రసంగభక్తియు కలిగినది. లగ్న చతుర్థ సప్తమ దశమ కేంద్రములు రన్న

మధ్యగమయ క్త విశిష్టములు గాన పుష్కలగ్రహ యుక్తామయ కలిగినది. పింహమునందు బుధునితో మూడును రవియున్నాడు. చంద్రుడు వృషభమునందు ఉన్నాడు. శుక్రము కేంద్రంబునందు ఉన్నాడు.

మనమును మరల క కావలయుననుచున్నాము. అప్పుడు స్మృతి అప్పుడును గున్నాము. అంతయుండెడిందు కి రా బలమునున్నాము. శివ కవ్య యందుండి తులకు అనునించినాడు. కాబట్టి ఈ కా స్త్రు సకారము ముని సామ్యము సంభవించుననినది. తిర్చిన్నములు కొంచెము ఆనందనిష్ఠలుగా నున్నవి. అప్పుడునిలన శివరక్షియ బుగునిలన విష్ణుభక్తియ హృద్యనిలన బ్రహ్మభక్తియ ఈయగు రికి సంబంధమును కలుపుచేత బ్రహ్మకల్పానుసారము యందు సమయిక్తియ, గురుకు అగ్నియను దుండుట చేత శివభక్తి సాధ్యముగలిగినది. శివభక్త్యనుసార పాటలనుబాగు ౨౦ లో శనిమహాదత్త సమస్తము కాగలను. తిరుపతి బుధమహాదత్త.

కర్తృస్థానము—భాగ్యస్థానము సప్తయము- అసప్తయస్థానము గురునిచే నుండవలెనున్నది. అస్థా నాధిపతియగు శుక్రుడు కర్తృస్థానమునకు కన్యస్థాన మయిన శివుస్థానమునందున్నాడు. కర్తృత్వకాండను చర్చించు నుచ్చస్థానమునందున్నాడు. కాబట్టియే, ప్రతిపవాసాది నియమములు లక్ష్యపాత్రము మొదలగు నావాప్రకములు కర్తృత్వమునకు సిద్ధించినవి. కర్తృత్వసాధిపతి శుక్రుడయి గరునిచే నుండబడిన దెముల భార్య భక్తియైయు చక్రిరతయు యగును. కర్తృత్వసాధిపతి యగు శుక్రుడు చక్రగర్భేంద్రమందున్నా డు. కర్తృత్వ స్థానము గురునిచే జూపబడు చున్నది. శుభాంత శుభరాశియందున్నాడు. కాబట్టి భాగ్య పరివ్రతయు బహు నిందితవాక్కులు గలదియు నుత్తర పుత్రికాదులు గలదియు నయినది.

అగ్నియందు గురుకు కుటుంబమునందు అస గాని గురుకు చర్మమును సప్తయమును గురుకు నుండవలెను సప్తయస్థియ శుక్రుకు ఈ హేతువుల చేత నాకు బాగ్యము నందే వివాహమయినది. చర్మము నకు ౧౨ దో స్థానమును గురుకున్నాడు. కాబట్టి సుభము ప్రభువు నీరంగియు అయినాడు. గురుకు అగ్నియందున్నాడు. నానాకాస్త్ర మహాగ్రహస్య పాండిత్యము సుఖ నుశీలన పుణ్యాత్మియ్యము సకల ప్రభుస్వత్వ చక్రిత్వత్వము సంభవించినవి.

ఈజాతకమునందు మారకగ్రహములు కాస్త్ర ప్రకారము నిర్ణయించుట మిక్కిలి దుష్టకటముగా నున్నది ఎందుచేతననగా మత్స్యైక కత్తైర్గప్రకారక గ్రంథము లనేకము లున్నవి. అగ్రంథము లున్నంత వరకు నేను జీవించియున్నట్లే గావున మారకగ్రహ నిరూపణము లేకపోయినది. దిగంజీవులకు సకలైర్గ్య వ్యవస్థలను వగు నాభుత్ర పౌత్రారులు బాహుశ్చ కోహితాదులను అగ్రగ్రంథముల నిన్ముచ్చేయించి మాటి మాటికి ప్రమరపరుచుచును గా!

భావమును నాజాతకమును నారలన విని నాజాతకమును అనేక చక్రములను వాసి చరిత్రించి నాయొక్క జన్మలగ్నము మేమలగ్న మని జెప్పెను. మీనలగ్నము కాదని జెప్పెను. నాశండిగాశిచేత వ్రాయించబడినట్టి నాయొక్క జాతకమునందు మీన లగ్నము వ్రాయబడినది. పిమ్మట భగవంతుడు మంద్రి కుమారుడు గలుగగలడని యాశీర్వదించెరి.

శ్రీపరమేశ్వర ప్రసాదసిద్ధిగస్తు

తారతమ్యము

[పాడ్యారం వెంటినున్నయ్యగారు]

(యవ్యవిమండలి)

వీరికావ్యంబుల కనిరిగిడు
చేతలు వివాళరహిత తాస్థితి గనకొ
గీతలు కావల పూతిరయ్య
కోర గురియించి పాడు విశద్యపూదయ

నీలాకాశము నంటియండి తెలిస్తూ
నిర్దంపు వెల్లల్ కను
కాలోగర్వచలండు గూర్చిన జుహీ
కాంతం బోధయ్యగా

నోలింకాదు మనుచుటల్లను మనెనో
 మార భూ భృద్ధి
 బాలాంశిర్విల సత్కుదీప కళికా
 సంకాశమో దృశ్యమో
 ఆతేతోవిశతోడు కాంతులును లెక్కా!
 ప్రశ కూన్యాననీ
 నాతి స్విగ్ధ లతాగ్రలంది హిమతోడు
 స్వచ్ఛ బిందుత్కర

(శీతో బోలెడు; జ్యోతిస్సముంబు నెలుగుం
 జిన్నాటి పూర్వాస్తి ని
 భ్యాతిక జూపంగ లేదు గాని యిది మం బా
 రెండు రుండునున్నా!
 ఆ విశాలస్థలంబున యందు స్వ
 మేకమై పోవు నీభేది మింతినికె
 గీయుల నావికాల స్థూతిరవ్య
 శోభ గురయింది పాడు పోకన్యూనియ

రూపక సర్వ స్వము

1 [భమిడిపాటి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు]

2 [మహాభాష్యం సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు]

(గతిసందికానుబంధము)

ప్రపంచక ప్రస్తుతిస్త్రీ

ఈ యరువదన శతాబ్దమున ప్రపంచమునందలి ప్రధానదేశములయందలి ప్రజలెల్లరు నాగరికులును, నాగరికాగ్రణులును, నాగరికశిఖామణులుగను నున్నారు. పాశ్చాత్యులు ప్రకృతిశాస్త్ర భానాభివృద్ధిచే గలిగిన పరిశోధనాదుల ప్రభావముచే పంచభూమిముల విశవర్తులుగజేసుకొనియున్నారు. వివిధ శాస్త్ర శోధోద్బోధకగ్రంథరాజములతోడను, భాషా పోషక కోశసంరచయములతోడను తమ వాఙ్మృగు ముఖన బలపరచుకొనియున్నారు. వేయేల, యయో మార్గములు, ధూమశకటములు, ధూమనాకాదులు, విద్యుద్ద్యోతవిశేషములు, వాయువిమానములున్న గువానిచేదేశ, కాల, భేదములన్నియునినియున్నారు మారు మూల నివసించు యజ్ఞానిజాతులకూడ లోకజ్ఞానపూర్ణులై, నాగరికాగ్రణులై వెలయుచున్నారు. ఇటీవలిలో మన యాంధ్రదేశము పెక్కు విషయములలో భారతభూమిలో పాటు నాగరికత విషయమున వెనుకబడియున్నది. ఆంధ్రులు వంగ మహారాష్ట్ర ఘోర్జర, ద్రవిడాది భారతీయులతో

లేకు విద్యావిషయమునను, యితరనాగరికతా విషయములలోను వెనుకబడియున్నారు.

ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక రాష్ట్రము కల్పించి ద్వారలయమును నేర్పడినగాని వానైక్యక ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమును జూపజాలరు. ఆంధ్రుల పాపవ్యక్త్యము అందు ముఖ్యముగ నాటకములు కేవలముకరణ మాత్రములుగ నున్నవి గాని స్వతంత్ర్యవ్యక్తిత్వ ప్రతిబింబితములుగ నుండలేదు.

ఆంధ్రభాషయందు పంచొమ్మిదవ శతాబ్దాంతమువరకు నియమబద్ధములగు నాటకములు గాని తత్త్వదర్శనములు గాని లేనందునవి. ఆకాల్మునన నాంధ్రదేశమున వీధిభాగవతములు ప్రబలియుండినవి. శ్రీకృష్ణపారిభాత మనబడెడి కృష్ణభాగవతము శ్రీయదాంధ్ర మహాభాగవతాష్టమస్కంధమందలి సురుద్ర మధన కథాప్రదర్శనముగు గొల్లవేము, మొదలగు శ్రీవిష్ణులీల పద, పద్య, గద్యారూపకసంవాదరూపమున జనవిశేషమునకై వీధులలో బ్రవర్తించబడుచుండెడివి. రామాయణకథను ప్రతిమానాట్యరూపమునను, భారతవిరాట్పర్వకథనుకూడ నీమూలమున

చొమ్మిటాలు యనుపేర ప్రవృత్తిచుచుండిరి. వీధిభాగ
పతిప్రవృత్తిచుండుటచే నృసింహమును భక్తికాస్తా
నుసారముగాను శిక్షితులు లభింతున, అభివృద్ధి
నకు కాస్తానుకూలముగ వాచకానికి పేతాదులచే
భావనసానుల వికటిత మగుచుండును. రంగప్రసా
ధవ విభిన్నము క్తము గానుండుటచే నావానికి మా
టుగ దోచసాగివని, అంతకుంటే లక్షకాలరాగ
వైభవాది విశేషములుగలిగి స్వల్పసాధులతో నొప్పు
ప్రహేళ, రామ, సాంకర్య, చెయి, మార్కం
దేయది నాటకము లను పేరులతో జీవితపుగాణ
గాధలు వీధినాటకముగా ప్రవర్తించుచుండునని.
ఇందును రంగప్రసాధవ వైభవము పూజ్యము. వీధి
భాగపతి నాటకములయందులి పాత్రములు స్వస్థిగత ల
యాభివృద్ధి స్పష్టియే ప్రధానము గానుండునని
వారులచే నొవిశ్య, రసహీనా భావిపకట
నాదుల వంతగ విచారంపనకాకము లేకుండిరి.
ఇట్లుండ నాంధ్రదేశముల ముఖ్యనగరములకు గూ
ర్వావ నాటకసమాజమువారు విచ్చేసి, విశాఖ్య
రంగాలంకరణములతో పెక్కు నాటకముల బ్రదర్శించి
యంధ్రభాగములకు నాటకాభివృద్ధి కలిగించిరి.
ఇక్కాలమున నాంధ్రపండితకవిజనులుగూడ ధార్వా
దనాటకసమాజమువారి నాటకముల గాంచి యిట్టి
ప్రదర్శనార్థములకు నాటకము లాంధ్రభాగములందు
లేనికొలెను తొలగించుటచే సంస్కృతభాగములను
విరచితనాటకరాజముల నొక్కొకటిగ నాంధ్రీకృత
ములు గాంపెన కొరకొనిరి. అందు ప్రప్రథమమున
మహామహోపాధ్యాయ శ్రీమన్ పద్మవంశగాధా
ర్యులయ్యనాథుంగారు కాలివానకృతాభిజ్ఞానశామత
లమును కృష్ణమిత్రులచేత ప్రబోధచంద్రుడయిన పే
రాంకనాటకమున నాంధ్రీకరణ మొనర్చబారెరి.

మిమ్ము రాజకులవీరకృతనమువారి కళాకాల
యందు ప్రధానాంధ్రపండితులును, అభివృద్ధి నిక
నాభివృద్ధులును, రావులవాద్దరు పురుషాచార్యులును,
నకు బ్రహ్మశ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు
వారు కాలివానకృత నాటక శ్రీలు మగు నభిజ్ఞాన
కామరసము, విక్రమార్కశతము, మాలవికాగ్ని
నిగ్ధియములను, శ్రీరామ్మ విరచిత కల్హనో నాటి

కను, కృష్ణమిత్ర కృతి ప్రబోధచంద్రుడయినములకు
గీర్వాణ నాటకముల నాంధ్రీకరించి యాంధ్రమున
నాటకములు లేవన కొరతను దీర్చునట్లుచుండుము.
గాక తెలుగుభాగములకు స్వస్థిగత నాటకముల
పాత్రులైన నాటకము, దక్షిణాంధ్రభాగములను
చంద్రా స్వస్థిగత నాటకములను గూడ రచియించి
మార్కంధ్యుల వైది, మరెఱు షేష్కృతులకు కృత
“Merchant of Venice” నాటకమును ముగి
శాస్త్రానర్థకరగ్రాహినియై పెక్కువేలకవికృతి నాట
కములకొరతజేసి, కొన్నిప్రహేళములను, మరెక్కి
సంస్కృత సంస్కరణ లింకుత వచన నాటకములను
నాంధ్రీకరణములచే భాసామహర్షనములు గానిం
చియు ననుకరించియు నాంధ్రసంస్కృతి నలంకరించి
యుండిరి. కొంగు విరియ మిం నాంధ్రసాంస్కృత్య
మున స్వస్థిగతనాటకములను నవలను రచించి యితర
కవులకు మార్గదర్శియై శ్రీ పంతులువాడే బ్రహ్మ
మహావి శేష్కృతము. మిమ్ము కట్టాది సుబ్బా
రాయకవింద్రులును నాంధ్రీకరణములలో ముగ్ధ అనగ
తిగావుగాదు, ముగ్ధుగవారు కొన్ని సంస్కృత
నాటకముల కాంధ్రీకరణములను కొన్ని స్వస్థి
గతాంధ్ర నాటకములను వ్రాసి భాసామహర్ష జీవితకృత
కృష్ణమిత్ర ఇంకొక రాజమహేంద్రవరంగ, గుంటూ
రు, పెల్లూరు, ఒక్కోగి, మున్నగు పురపరముల ధా
ర్వాద నాటకసమాజమువారు ప్రదర్శించిన నాటక
ముల గాంచి యుండినందున వారి కవకరణముగ
జెల్లు, కంఠములు, కన్నాలికారాది రంగాలంకర
ణముల సేకరించి గీర్వాణభాగములకి యాంధ్రీకృత
ములకు నాటక రాజముల బ్రదర్శించు మొదలిన నాని
ప్రశస్తిపొందుచు బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్రి లక్ష్మీనృసిం
హంగారు, కోలాపంతు శ్రీనివాసరావుగారు, ధర్మ
వరపు కృష్ణమాచార్యులుగారు మున్నగు కవిజనులు
రంగప్రభునామకాలము లగు నాటకముల పెక్కు
లుగించి నాటక సంఘములకు వసయకంఠ పని
గల్పించి నటనలయొక్కయు వ్రేళ్ళుకానియొక్కయు
పాత్రలను పెక్కుయు ముగిసినదామలు నందఱుల్లిరి.
ఇటీవల తిరుపతి వెంకటేశ్వర పండిత కవిధర్మగుణు,
పాదుగంటి లక్ష్మీనృసింహంపంతులువారు మొదలగు
వారు ముగిసి నూత నాంధ్రనాటక సమాజము
ముతో నాంధ్రభారతీయసహాయక సంస్థి, మరియు

గీర్వాణ మహాకవికృతము లగు గీర్వాణమహానాటకములలో ప్రసిద్ధము లగు వానినన్నిటిని వివిధాంధకవులౌంధ్రమునకు బరంగదము గావించి యుండిరి. ఇట్లు నాటకరచన మిందుకేమి క్రమంబున వ్యాపించిన కొలదిని ఆంధ్రరాష్ట్రమునదిని పరములయందే గాక పట్టణ మహాగ్రామ గ్రామాదులయందు కూడ నాటక సమాజములు, సభలు, లెక్క మమీర ప్రబలపాగినవి. అందు మహానాటక ప్రదర్శనములు గావించబడుచుండెను. నాటక సంఘములు లెక్క మమీర వృద్ధియగుచున్న కొలది నాటక సభ్యులూ పృథ్వి కావలసిన యగత్యము కలుగ నారంభించినది. దానితోపాటు నాటక కర్తల సంఖ్యయు పెరుగ పోయినది. మొదటి యాంధ్రనాటకరచయితలు గీర్వాణ నాటక లక్షణబద్ధి నియమాదుల చాటించుచు, సాకర్వము కొర కాంక్షలే యనాటకములందలి రంగములు మున్నగువాని నించుక యెక్కువరణమౌతముగ గ్రహించి, వృత్తి, రస, భావ విత్యాదులకు ధంగము గాకుండు నియమములై యున్న నాటకములను రచించెను. నాటకాంతేన సాహిత్యవృద్ధి గీర్వాణలోకొత్తకుడగలదు. ఇప్పటి నాటక కళ కర్తలలో పెక్కు రెట్టి నియమాదులకు బద్ధులగాక “నిరంకుశా కవయః” యను ప్రమాణమును గొని తా మొగ్గ పాతకాలలో నేర్చుకొనిన ఘోర నియమాదులే సంపూర్ణ కాన్త్రాజ్ఞానముని మది నెంచి కవిత్వా రంగముతోడనే నాటకరచనకు బూని యపరిమిత సంఖ్యాక రంగయంత్రాంత పంచకముతో నొక్క పూర్తి కోక రచనము, పంచమన కోక పద్యము, పద్యమున కోక పాటయును రచించి నాటక గ్రంథ పూర్తిని గావించుచున్నాడు. వారికి నియమములలో బడలేదు. బోధిత్వ మనవసరము. భావము లభావములె. రసములు నీరసములు. పాకము స్వయంపాకము. వారు నిదానించునదేమి? తాము రచించిన పద్యములు యితి పాసము క్తములుగ నున్న వా? లేనా? తాముగ రచించిన గీతములు తామనుకరించిన ఘోరీ మృగములైనవన్న వా? లేదు సరిపడియున్న వా? యను విషయములు మాత్రమే తమ నాటకములందు పూర్ణరచన నానవద్దగును. కేమున వారియట్టి పాపము. అట్టి

నాటకముల బ్రదర్శించు సేవలెటులు తాము పొడెను పాటలయందు రాగ తాళములు సరిపడుచున్న వా? తాళము నకు సరిగ తగు మరుల పడినవృత్తము రమ్యముగ నున్న వా? మున్నగు విషయములయందే మనంబులు నిల్పుకొని యందుటచే తాము చెప్పిన మాటలయొక్కయు చదివిన పుష్కములయొక్కయు, పాడిన పాటలయొక్కయు భావములను అంగ నేత్రములచే బ్రకాశింపఁ జేసి రసోత్పాదన గావించి సమస్త వ్యాసము రంజకము చేయించువామా? పాత్రాచరిత్ర బాధులయందేమి? గీతములయందలి మాటలు ద్రవ్యజనలకు నిష్పవ్యముగ తెలియన ట్లుచ్చునందుమిటిమా? భావముల చక్కగ బ్రకటింపితిమా? మెదలరువానిని యోచించుట కకకా మే యుండును. గావున పాటలను పాడుటయే ప్రయోగదక్షతకు పరమావధి యని యెంచకొనవలసి కచ్చును. మొదటి నాటక కర్తలు తమ నాటకవృత్తియు, బ్రహ్మోత్తర పురాణాదిగ్రంథములయందలి గాథలనే గొనుచుండిరి. అంతకంతకు నాటక సంఖ్యయు, రచనల సంఖ్యయు పెరిగిన కొలది నసభ్యములును దుర్వీతిచాయకములు నగు కథల నెచ్చటినుండియో గ్రహించి తుద కెన్నియో నీతి లేలునను నాశయముతో నాడినండి. తుదవరకు నీతిరాహిత్యమును ససభ్యము నగు వృత్తముతో పూర్తిచేయఁబడిన నాటకములుగూడ కొన్ని గలవు. ఇప్పుడాంధ్రదేశమున బడలు వెదకిన నాటకములలో కొన్ని ప్రఖ్యాతపురాణ కథలనుండి గ్రహింపఁబడిన వృత్తములుగలవి. కొన్ని సాంఘికాచార వ్యవహారోద్దేశములు. మరికొన్ని చరిత్రమునుండి గ్రహింపఁబడిన యితివృత్తముతో గూడిన రసపుత్ర విజయూది నాటకములు గలవు. యింక కొన్ని పాశ్చాత్య గాథలతో గూడిన నాటకము లున్నవి. పురాణములనుండియో, చరిత్రములనుండియో మరియెవలగునందేయో యేకవయిన గ్రహింపవచ్చును. గ్రహించబడిన గాథలు జనసామాన్యమునకు సాంఘిక రాజకీయాది వ్యవహారోద్దేశములగునను, పన్నీతిచాయకములుగను, సభ్యములుగను, మహాపాపములగు నందగునటుల నంతా దినభాగము గావించి రసపోషకముగను, పాత్రాచరిత్రముగను సంభాషణాదీకమును చెంది గద్దె బహ్యత్తిక నాటకముగ రచించి ప్రదర్శించినవో ప్రేక్షక జనవృద్ధియుగ నుండిను. నీతివేదకమై నిలసిల్లును.

ఆంధ్రశబ్దచింతామణి

332

[చిలుకూరి నారాయణాచార్యగారు యమ్. ఎ. యల్. టి.]

(గతసంచికానుబంధము)

(2) ఆంధ్రశబ్దచింతామణి యొక భారతవ్ర

(3) నన్నయ నోటక కొన్ని నూత్రములను

యోగములనే కాసిందుచున్నదని యే చెప్పవలెను? ఆ కాలమునందు చింతామణి నూత్రములకునుగూఁచును ప్రయోగము లితరము లుండగూడదా? భారతముందు ప్రముఖములుగాని యితరరూపములనే చింతామణి యనుకాసిందుచున్నదని యేల చెప్పగూడదు. దీనికి సమాధానము: “పరిభాషా సేవీషాదిక శబ్దాకా ప్ర వ్యాహరణ శబ్దభాషా ఇహాత్మప్రవ్యాహర్యం సత్కే తరి సుప్రసిద్ధ మేవవదను” అను నూత్రము ప్రకార మార్థభాషయందు సుప్రసిద్ధములగు రూపములనే వ్యవహరింపవలయునని నియమమును వై యాకరణము చేసియున్నాడు. భారతమునందలి ప్రయోగములు సుప్రసిద్ధము కావనటు పాదానము. అట్టి ప్రయోగ ములకు విరుద్ధములగు నవాకాలపు మనియే గ్రంథము లందలివివను మావనంద సీయాశ్లేషం చేయరాదు. ఇగాక సుప్రసిద్ధములగు భారతప్రయోగములను మానినీ యితర ప్రయోగములకే చింతామణి నూ త్రములు పర్తింపుచున్నదని చెప్పట వాద దౌర్బల్య మును మాచిరుము. ఒకవేళ మఱియొకరికి ప్రయో గము లున్నవో, వానినిగూడ వ్యాకరణమునందు మావనంవివహో మొదట సుప్రసిద్ధరూపమును కా సించి, వీరివ తక్కివరూపములనుగూడ ‘వేదిలో’ ‘అక్కో’ అను పదములతో నిరూపించుట చింతా మణియందేగాక యితర వ్యాకరణములనుండునుగల సుర్యాద- కావున నసాధారణరూపములకే చింతా మణియందు నూత్రము లున్నవని చెప్పవ, తద్విలక్షి నులను సుప్రసిద్ధములును నగు వానికే నూత్రములు లేనని చెప్పట సరికాదు.

గల్గించి యుండకూడదా? రామరాను తరువాతి వారు కొత్తరూపముల కనుగుణముగఁ దామును నూత్రములఁ గల్గించి చింతామణియందు చేర్చి యుం డగూడదా? ‘వికటకవులుకొన్నివింకలు కల్పించి కవి జగత్తయమునఁ గలిపినారు’ అనియు భీమఁ డెఱిగి యట్టి ప్రయోగముల నేల చేయవలయు నప్పుకవ్యాదులు చెప్పలేదా? అట్లే యాంధ్రశబ్దచిం తామణియందుఁ గూడ వింత నూత్రములనేల చేర్చి యుండగూడదు? భారతప్రయోగములకు విరుద్ధము లగునూత్రము లన్నియు తరువాతివారు చేర్చినవేమో యుండవచ్చును.

దీనికి సమాధానము: అవును, తరువాతివారు కొన్ని నూత్రములఁగల్గించి చేర్చవచ్చును. కాని ప్రక్షిప్తములని చెప్పరాని వన్నిటిని మనము తీసి వేయవలెను. వ్రాతప్రతులయందు దొకదానిపోకొకటి పందగ్బడదని వానిని, కొన్నిప్రతులలో యూత్రమే కానియు నెక్కువవారములను గూడ వదలివేయు దము. ఇత నన్నిప్రతులకును సామాన్యములగు మా త్రములైన నాంధ్రశబ్దచింతామణిలోని కవి యొప్పు కొనవలయును గదా. మే మెప్పుకొనము. విరుద్ధము లగు నూత్రముల నన్నిటిని తీసివేయవలసివడే, యని యందులేమి. విరుద్ధనూత్రములని నేనీకొండఁబ్రాపు వానిసంఖ్య కొంచెముకాదు. చింతామణియందు దా ర్యావృత్తములే యుండు కొంచెము. అని యప్పుకవి ప్రకారము 82; అహోబిలసంపకారము 83; వీరిలో రెండింటికీని సామాన్యములు చాల కొంచెము పోవును. అప్పుకవి 82వర్ణమున చెప్పినను 49 అర్థముల యూత్రమే యిచ్చియున్నాడు. వీరిలో:—

‘ఏతాస్యంబ్రాహ్మణ్యభాష్యా ప్యాత్రివర్తయే వర్త
బాలేందుపరిభిశ్చంగానానా ర్తకళగ్రంథివాక్రసరశఃసమా:
ఆద్యాఇధికంతుల్యాప్తస్థిర్వాసానా నన్నిభావనా
దరకార్థఃపుటకాంతుకపన్నగనన్నిభావమాత్మనసా:

“ అగ్రానప్రకృతి పదార్థరతిస్పరశేషిదేవనగ్రాహ్యత్ ”

“ హేమాక్షే పరుమహేం గమయివామ్యుః పదార్థ్యంశ్యే ”

అను నెఱుమిల్లోకార్థభాగములకును దక్కిన ప్రతుల పాఠములకును భేదము లుండుటచే మఱి నాల్గు శ్లోకములపైను తీసివేయవలయును; గనుక మిగిలినవి 61 అగ్రము మాత్రమే అన్నిప్రతులకును సామాన్యములుగా నుండుట సంభవించును ఇదిగాక యప్పకవి సంధిపరిచ్ఛేదములతో నాసేవేసినాను. అతని పూర్వప్రతిభృత్యుయినవో 50వ శ్లోక భేదములు దొరకునో తెలియదు. అతని ప్రకాశమునంధి పరిచ్ఛేద మంతకును 49 నూత్నము లయిపోయినవి. గనుక యతని ప్రతిలో 61వ యక్షతి మాత్రమే నూపరిచ్ఛేదములు మూడింటిలోను 33 శ్లోకములు మాత్రమే మిగిలియున్నవని తెలియఁగలదు. వ్యాకరణమున నీజతుంతపాలంత క్రిమాపరిచ్ఛేదము లే ముఖ్యములైనవి సుబ్బాసంధిపరిచ్ఛేదములను 49 శ్లోకములలోను తక్కిన ముఖ్యములను చానిని 50 గలటున పరిచ్ఛేదమునకు 11 శ్లోకములవొప్పవలయునని పరిచ్ఛేదములలోను నన్నయవ్యాకరణమును ముగించెనని చెప్పవలసి వుండును. పోనీ యట్లే యనుకొనుచు. ఈ 82 శ్లోకములయందును అలంకరించేదములో చాలవట్టుకు భారత ప్రయోగములకు విరుద్ధముగా నుండుటచేత సుమారుదిని శ్లోకములపై నను చింతామణినుండి తొలగింపవలయును. ఈరీతిగా చేయుచుఁ బోయినయెడల నన్నయ చింతామణినుండి తొలగింపవలయునని శ్లోకముల చే వ్రాసియుండువని లేదును. ఇది యంతయు ననుమతముగాఁ గానియింపవచ్చును. ‘విప్రులశబ్దకాసన’ తిరుమమును తగిలించుకొని భారతాధికరణమున సహాయముచేసి, రాజాస్థానమున ముఖ్యపీఠము నలంకరించి యుండిన వన్నయధర్మిన్ని కొంచెము సూత్రములను, విశేషభాషాపరిచితి యక్కఱలేని వానిని మాత్రమే రచింపఁగా నితరు లెవ్వరో తరువాతివాకు వానికే మఱికొన్ని చేర్చిరిని చెప్పట యొక్క యొక్కముగా లేదు.

ఇతఁడు ప్రస్తుతపు చింతామణి యందలి నూత్నములకు భాగ్యులయొగములను వైబద్ధ్యములని నామఁ దోచిన వాని నీక్రింద సాంధ్యఁజేయవచ్చును. చింతామణి శ్లోక లక్షణములనుబట్టుదుఁడు.

1. 1862ని సంరమంత తొలక ముద్రింపఁజేసిన ప్రతి 2 వానిల్లోగారిచే ముద్రింపఁబడినది.
3. అసంపేర్చిలో పుట ౧౫ ౧౫ సంపద ననిసంపాద పంతులు బాగ్యుల మన్న తాటిమారులవ్రత.
4. నాయులమన్న తాటిమారులవ్రత. 598. పితాపురముపరిశోధకమండలిగంధాలయమందలి తాటియాకలపతులుకెను 7. గొడిమిగంధాలయమందలి తాటిమారులవ్రత 89 ప్రాచ్యరీతిభిర్రుప్రతిభాండాగాఁమందిరి రచింపఁచును.
10. అప్పకవి పుస్తకములోని పాఠములు.
11. అచార్యుల పండితీయములోని పాఠములు.
12. మఱి ౧౫ ౧౫ మఱిని బాగ్యులవారా యజ్ఞశాస్త్రులుగా రచింపఁచునని పాఠములయందు సంపాదించినట్టియు పీఠికలో నూడినట్టియు, కాష్ఠములగారి పునర్ముద్రికలో నీయనన్యాయము వ్రాయటకాధారమైనట్టియు ప్రతి నామ లభించలేదు. కాష్ఠములగారి నకుగగా రామయ్యపంతులుగారి కిచ్చితిమనిరి. పునర్ముద్రికంఘాలయమున నకుగగా కాష్ఠములవారి యొప్పవేయునట్టిదనిరి. రామయ్యపంతులుగారి నకుగగా గంధాలయమునందే యుండినవలె ననిరి. ఎట్లున్నవేయ నామ దొకలేను. కాని నూత్యవారామకాష్ఠములుగాను మాగంధమును 1862 సంరమంత తొలకతో నుపాదిరించుచును రెండింటిని శ్లోకములలో భేదములు లేనియొ, వ్యాఖ్యానము విప్రులముగా నున్నవియు కలుపిచ్చిరి. అందుచేత వారి సాక్ష్యముపై దీనిని గూడ మాదినట్లే భావించవచ్చును. ఏని యన్నిటినుందలి పాఠభేదముల నూచింపును నీవ్యాసమున కనుబంధముగా చింతామణి నూత్రములు బొందుపఱచుచున్నాను. తొలకంద

జూపఁ బడిన యపవాదము లన్నియుఁ ద్రైవక్తుల కన్నిటికి సామాన్యములు గావచ్చు నూక్రమాలకే యని గ్రహించునది.

1. "తివ్యక్త్యకేషవప్తీనుస్కర్తృప్రవచనీయః విధత్రిః కించిత్ప్రకంసనాద్యుతి సంతాపయదాదాకీ మేవాంశ్యక్త్యావోతమాప్తీనాద్యావధిభక్తవాదతో నయోమం స్యాత్" ఈసూక్రమునందలి కేషవప్తీ యను 'మొక్క' ప్రత్యయము భారతమున గాన రాదు. కావున దీని నిసూక్రమునందలి తొలఁగింప నలయును.

2. "తిద్యక్తవాదిబధ్య" ఎనఁగా అది, అవి, ఇది, ఇవి. ఏది, ఏని మొదలగు తదాదులపై నిచ్చు పరమైనవో సంధి వికల్పముగా ననవల యీసూక్ర మున కధ్యము. కాని భారతప్రయోగములఁజూడఁగా సంధివేలకనే కలుగదని దేలుచున్నది.

అని: ఇది శ్రీ వత్సంసకబోధకముగా భారత మున 310సార్లు వచ్చినది. అందు 179సార్లు దాని తిరువారే వాల్లువచ్చినది. 131సార్లు అచ్చుపరమై యున్నది. అచ్చుపరమైనవానిలో 128సార్లు సంధి రాక యదాగమమే కలిగినది. సంధి మూఁడునొట్లనే ఆయినది. అవో టైవియినది:-

1. వ. "లోక హితుఁడవమున గాకు లాపం దిచ్చి లోకంబులకెల్ల శైట నేసీతి కట్టెదనన్"

అది i. 189. దీనికి గౌరమీగ్రంథాలయమం దలి మూఁడు తాళపుక్రగ్రంథములలోని పాఠము, "నేసి తెట్టెన" అని

2. అ.చె. "నకలతీయరాక సుకృతయస్కం

త ఫలమేతేగి నకపుయ్యయట్టి ధర్మః దొంగకూడయోనియందు మౌనవృత్తే, శక్తుఁడై యదేల సంధివించె"

అని iv. 259

దీనికి గౌరమీగ్రంథాలయమునందలి తాళపుక్ర గ్రంథముల పాఠములు:-

చతుర్థపాదము: "శక్తుఁ డయ్యనేల నమ్మనొంద" "శాస్త్రుఁడగుదు నేల సంధివించె" అని

3. వ. "వింధ్యంబు నగస్త్యుండు మగిసివచ్చు పంకమఁ దెనుఁగ నోడి యున్నదని" అర iii. 82

గౌరమీ గ్రంథాలయప్రముల రెంకింటియం దును "యన్నదీయని" యరపాఠము. గమక 'అని' యను సగ్యనామముపై వచ్చినట్లును నచ్చు పరమగు నపుడు సంధిలేదని తెలియుచున్నది.

అక్కడి: ఇది రెండుసార్లు వచ్చినది. ఒక సారి వాల్లువనుగావచ్చును. రెండవసారి అచ్చుపర ముగా నున్నను సంధిలేదు.

అవి: ఇది 44సార్లువచ్చినది. అందు 31సార్లు వాల్లువముగావచ్చును. అచ్చుపరమైన 13నొట్లును సంధిలేదు.

X అది, అచ్చి, అక్షుచి, ఇవి భారతమున గానరావు, ఇది: శ్రీ వత్సంసకబోధకము గానిది 238 సార్లువచ్చినది. వాల్లువరముగా 190సార్లు. అచ్చుపర ముగా 73సార్లు. ఎచ్చటను సంధిలేదు.

ఇక్కడి: ఒకసారివచ్చినది. అచ్చుపరమైనను సంధిలేదు.

ఇవి: మొత్తము 22సార్లు. వాల్లువరముగా 12సార్లు. అచ్చుపరమైన 10నొట్లును సంధిలేదు.

X ఇది, ఇచ్చి, ఇక్షుచి, వీనికి ప్రయోగములులేవు. ఎద్ది: మొత్తము 87సార్లు. వాల్లువరముగా 13సార్లు. అచ్చుపరముగా 24సార్లు. ఎచ్చటను సంధిలేదు.

ఎక్షుచి: మొత్తము 10సార్లు. వాల్లుపర ముగా 8సార్లు. అచ్చుపరముగా 2సార్లు. రెండింటి సంధిలేదు.

ఏయి: మొత్తము రెండుసార్లును నచ్చుపర ముగా నున్నను సంధిలేదు.

ఎచ్చి: మొత్తము రెండుసార్లును అచ్చుపర మైనను సంధిలేదు.

X ఏది, ఏని, ఎయ్యిచి, ఏయచి, అనవానికి ప్రయో గములు లేవు.

వైయదానారణములయట్టి వైకీకమునువిధిం చుచున్న యీసూక్రమును నింతావలెనుండి తొలఁ గింపవలయును.

ఈ ప్రామాణ్య స్థానిక మూలక స్వేదన:-

కేమలములను కమ్మ పుంబునువపుడు సంధి బహు
శ్రమిని యానూత్రము వర్ణము. భాగతమున 'ఏమి'
శ్లోము 145 స్థానము వచ్చినది. అందు 114 స్థానము దానిపై
పొట్టువచ్చినది. అచ్చపరముగా నన్ను 31 స్థానము
36 స్థానము సంధిలేదు. 3 హోట్రముత్రము సంధి కాన
నచ్చుచున్నది. ప్రత్యేకములలో పేజుపాఠములు
సంధిలేవంతగనే కానవచ్చుచున్నవి.

(1) వసంత తిలకము.

"ఈబాలుని త్తికాని యింటికే జన్మ వచ్చువో
నాబంధులందఱు వసంబున నేమనాచె
ట్టిబాలు మార్గమున నట్టులదేని పోవం
గా బుద్ధివృద్ధిని కన్య మనంబులొనెన్"

ఆది V. 29.

గౌరవిగంధాలయ తాళపత్ర ప్రతుల పా
తము: "ఏమివారె" అని ఇచ్చి "ఏమి" కిపర
ముగా పొట్టువచ్చుటలే నిర్ధానికము.

(2) క "ఆమిషము సింహములచే
గోమాయువు గొన్నయట్లు కువలయరాజ్య
శ్రీ పవచేగొని కారవుఁ

దేవుని తలచునాకొ బుద్ధివిష్టులు దానాకొ"

ఆర i. 238.

దీనికి 'శేమూరు వెకటకృష్ణమృతైర్జ్జి అంబు
నన్న వారచే 1901 సంవత్సరమున బ్రమరికిమై, నీరక
లింగము, వన్నయ్య కాస్తూరివారచే తనరమాడబడిన
ప్రతిభాపాఠము: "ఏమిచలచునాకొ" బుద్ధివిష్టులు
దానాకొ" ఇచ్చునను మాటుపరముగా ముందుటచే
నిర్ధానికము.

(3) ప. "ఇట్లుమొక్కి పని యేమని మును

ళిత హస్తంధరు తనముండితనన్న కొడుకుఁ గొగ
లిండుకొని భీముండు వాని కిట్టనియె" ఆర iii 805

దీనికి గౌరవిగంధాలయమందలి ప్రతుల
యందు 'పనియేమి యని' అని సంధిలేవంతగనే
పాఠము.

'మత్రి' యనదానినిగూడ కేమలములలో చేరు
టచే దాని కచ్చుపరమునువపుడును సంధిలేదు. ఇది
మొత్తము 128 స్థానము వచ్చినది. అందు 96 స్థానము పొట్టు
పరముగవచ్చుది. 32 స్థానము అచ్చుపరమైనవను సంధిలేదు.

గనక ఈనూత్రమునుగూడ చింతామణిని
నన్నయ రచించెనన్నవో దానినుండి తొలగింప
వలయును. (నకేమము)

సమంత పంచకము

[శ్రీమద్రాష్ట్ర వ్యాసభారత శవనిరము కీ. శే. ఆకుంటి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు]

శే. శరీరితి సూతర! సమంత పంచకంబు
బంధు నిదియంతయును వివరయ్యెఁ గోర్కొ
యన మునులు లోమహర్షణు సాత్మజుండు
ఇత్రులార! వినుండని విశదపఱిచె|| 33

శా. శ్రీకాంతంబున భాగ్యంతుడు ప్రతి ఘో
ద్రైకంబున న్మాత సంత
ఘోతంబున తెగటార్చి యేమడుమఫల్లా
నింది యా కెత్తులం

శ్రీమల్లాకావరించి తర్కణమునం బిత్రా
దులస్కెచ్చి వా
శేతభాగ్యము మానకొరుమనఁగా నీ
మగ్గులొ, దీక్షముల్. అర
చ. ఎఱుగక మేమ నివృధర
దీసుల నే బొరిగొన్న పాఠకం
ఁబుకవనెఱుఁబు 'నీక మఱు
లాభర మెచ్చితి తర్కణాంతమే

శతాంశ సమంతపంచకము

భాగతసంగ్రహపంచకము

పటి, రిహతొమ్మి దుబ్బలము

లక్షపదావిసృతనయూహిత. ౨౫

(అక్షరహిత)

సీ. పరికితిజేహితీ నయపును నామన, అక్షర

చైతంహయనః దీధిము లిరు

(21, 870)

పదియొక, వేలెనిమిదియార్ద్రదేబ్బదియరవములన్ని

యే హయము లలగున

(85610)

దేనువేలొన్నరు లీర్చెదు కాళి మైయము

శతసహస్రము వేలు

తగమును శతముల తగమునఁ బదియని

జనమే జయఁడు సర్వసృతమేల

అ. గీ. చేయఁదొడఁగ నరనఁ జెప్పె నాభూపతి

—(నరము జనమేజయమని శపించుట)—

దీర్ఘ సక్రమునను దేవకుని ను

తుండు దిరుగఁ జేసిపో, బుట్ట పులు గొట్టి

రది యెఱిగి పంపు యదుగుడెంచి. ౨౬

క. నీతమ్ములు ప్రహరింఁచి

నాకనుకాన దోషుఁగాననర నాయకనీఁ

శేత్రము సాస్యపంబ

జ్ఞాత నిమిత్తం బలంపు కాపరిచ్చెన్. ౨౭

ఉ. ఇచ్చి యచ్చక్కొందైన జనమే జనుఁ

పచ్చరువం శాంతిం

బచ్చుపడంఁజేసి వచ్చునామర

తగ్గున సక్రమందఁగా

వచ్చెను వేద సంజ్ఞమని నిర్మూల శిష్యుఁ

ద. దంతుఁ డొల్లన

తృప్తగుతుండు తిత్తక కృత శ్రమ సల

భృతశోభి వస్తులై. ౨౮

భాషావ్యుత్పత్తి, వృద్ధి

[కత్తా వెంకటరావుగారు ఎం. ఎ. ఎల్. టి.]

(గతపంచికానుబంధము)

వైచిత్ర్యవర్ణిత శరీరవిశ్వాసములలోనే అనేక భేదములతో స్వరములలో మాత్రము కలుగ జేసి పలుకుశక్తి మన కనుగ్రహింపబడెను. ఇదే యితర జంతువులకును మనకునుగలముఖ్యభేదము. జంతువులు శబ్దమును కలుగజేయుటయే దాని ఆవృత్తి స్వరభేదములను కలుగజేయు శక్తిలేవి. అవిశేషశక్తి మన కియుండును. స్వరములను కూర్చి మాటలను, మాటలను కూర్చి వాక్యములను రచించి భావప్రకటనను విపులముగాజేయుసామర్థ్యముమానవవిశేషము. స్వచ్ఛమైన, విపులమై వివిధార్థములక్రమై భాషను కలుగజేసి, కలుగజేసిన దానిని అధ్యసించి, అధ్యసించిన

దానిని వాడుకలోనికి తెచ్చు శక్తి మనకు సహజము. వైచిత్ర్యవర్ణిత శక్తి కలిగినంతనే సరిపోదు. శక్తి కలిగియుండుట యొకటి, దానిని యుద్దేశించి వాడుకలోనికి తెచ్చుట మరియొకటి. ఈ రెండవవిశేష అనేకమైన సంగతు లనుకూలించనలెను. వైచిత్ర్యవర్ణిత సాదృశ్యమును బాగుగా గమనించిన యపల మన వాగంగా సముదాయము సహజమైన సామాన్య, సహజమైన వీణ యని చెప్పవచ్చును. ఎవరైనా దానిని అనుకూలమైన స్వరస్థానము భేదములతో మాటలాడిన యదల. సంగీతము వలె శ్రావ్యమై అనందమును కలుగజేయదా? మాటలాడుట సంగీతమునంటిదే. కళగ

యొప్పు సహకారము లేకయుండవలయును. విషయమునకు ఈ సాధ్యతయును భాషయందుండినది. పాఠము పాఠ్యరీతికి సహజముగా నుండవలయును. అట్లున్న అందరును పాఠములు కాలేను. పాఠముందుండి కలుగుటకు ఒకరు పాఠమునుగా వివరించును. విని చానివి యనకవలెనని కొంత యభ్యుతము. పిమ్మట గురు కృత్యము కొన్ని కట్టబాలులతో కామ్రూసము తిజ్ఞము. నేర్పిన విద్యను అభ్యసించుటలో ఆనందము. పదపదే తనలోతానే పాఠ్యమునుచేయుట. పట్టు కొంత జరిగిన తరువాత తమ నేర్పినవానినికొంతటి వినిపించి రుచిపడే గురుకు. క్రమేపిని సహజమునుచేసికొన్నాముకే మిలుచును శీఘ్రపాఠ్యముగా వాడుటకు అవసరము. ఇన్ని క్రమేపిని చూచి తమవార నొకటి సమకూర్చిన గాని శక్తి విశ్రాంతి భావము కానేరదు. మాటలాడు కొన్ని కూడా యిటులనే అనేకమైన సంగతులు లక్షకూర్చినవలెను. ముట్టమొదటి మానవులయందు దైవీశక్తి వృద్ధికింపబడినో, వారు మాటలు యేకధారమున వృద్ధిచేసి నేర్చికోయే ప్రకారము భాషను వృద్ధిపొందించుకో కొంత మాతము.

సృష్ట్యాదిని మనుష్యులకు జైవనిర్మాణముచేరినే మాటలాడుటకు కావలసిన సాధనము లభింపబడి శక్తి వృద్ధియున్నను భాషనూత్రము నిర్ధమముగా జేయుట యుండలేదని యూహించుకొని. ఈసాధనములకు తగిన యుపయోగములొనక తెచ్చుకొను భారము మానవునిదే. క్రమేపిని సమస్తము విలక్షణమై చూతున కల్పించి అమాటలతో భాషవ్రక్షాటన సలుపును భాషను సమకూర్చి నట్లూహించును. అయినను భాష యెట్లు ప్రారంభించెనే ఎట్లు పెరిగి ఈశక్తి వచ్చెనో సరిగా తెలుసుకొనుటకు తగినంత ఆధారము చూడలేదు. కాని సాధ్యత సహజమున ఇది జ్ఞాపించునట్లుగాని యూహించుటకు మాత్రము కొంచెమవకాలము గలదు. ఒక మనుష్యుని జీవితకాలము నకును మానవజాతి జీవితకాలమునకును కొంతపొద్దుత్యము కామ్రూసించే నూచింపబడినది. మనుష్యుడు

ఒక జీవితకాలములో మాత్రము యేమే యభ్యుతము బొందుచుండునో మానవజాతియు తరతరములనాటికి ఆయా యవలంబు బొందుచు మాత్రము వచ్చుచుండును. పసిపిల్లని అక్షావాసములై జాతరకి అని యందు అనగా మొదటితరముల మనుష్యులందు అక్షావాసము కలిగియుండెను. పసిపిల్లకు తినుమాతృ భాషను ఎన్నిపాట్లు బడి నేర్చునో మొదటిమానవులు ను భాషను నేర్చుటకు అన్నిపాట్లు బడియుండును. అదిమానవులు భాషావేషమున పిల్లనంటి వారే ఇదివరకే నిర్ధమముగా నన్ను భాషను నేర్చుటకు పిల్లవాని యత్నము. తనకు యుపయోగమైన భాషను వృద్ధిచేసి వాడుకలోకి తెచ్చుట అదిమానవుల యత్నము. కాని పిల్లలు మాటలు నేర్చుటకు చేయు యత్నములు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టినయెడల భాష వృద్ధిచేరి విషయమై కొన్నిసంగతులు యూహించేతలేరినెకొనవచ్చును.

పిల్లలు అనుకరణమునందు మిక్కిలి ప్రీతికలవారు. అనగా తమ చుట్టునున్నవారు ఏరీతిగా పలికిన తామును అదేరీతిగా పలుకుటకు ప్రయత్నించుచును. ఇంటిలో పెద్దవా లేమన్న పిల్లలను ఆధము తెలియువలె అమాటలనే యందును. వారిని తట్టిన తరిగి మనసు ఆదేరీతిగా తిట్టుచును. పడుకునిన్న ఇంటిలో తమ తల్లి మొదలయిన వారిని మిగిలినవా లేమనుపెట్టి పిలిచిన తాము కూడా అదేరీతిని పలుకును. తల్లిని అక్కామని తల్లి సోదరులు పిలిచినరీతిని పిలుచును. తన తల్లి ఆమె యత్నగాని అత్తాయని పిలిచిన తాను కూడా బామ్మకు సరిగా విద్వదేవరు అత్తాయనే పిలుచును. పెద్ద తెలియని జంతువులను తెలుపకలసి నవ్వుచి వాని యెరువులను యనుకరించి తెలుపుచును. అవునూడే 'అంబా' యగును, పిల్లి 'మియాన్' అగును. ఇటులనే చిన్న పిల్లలలో యనుకరణము మొదలు. మొదట వారికి నచ్చుమాటలు వారి కోరికలను సమర్పించునవే. అమ్మ, బాబు, అమ్మ, మొదలయిన మాటలను, పాప, బాబు మొదలయిన అటవస్తువులు. నేనును నేన్ను

కుని దినచక్రార్థో వ్యవహారము ముగించును. ఇది యం
తయు మనసాధారణానుభవములోనిదే. ఇంతకన్న
మధ్య మేమనగా తమకు మాటలాడుటయందు క్రొ
త్తిగ నలవడిన కత్తిని పలుమారు వినియోగపాదుట
యందు మిగుల వాస్తవ్యులవారు. వచ్చిన మాటలను
పదే పదే యుచ్చరించుచు ఆముచ్చారణ చేయు
టలో ఆనందమును పొందుచుండునట్లు మాటల
సభ్యశింపి మిథ్యమును గ్రహించి తుకూమాలులై
కొందరు భాషాకాస్త్రజ్ఞులు చిన్నపిల్లల చర్యలను
బాగ్దగగా కనిపెట్టి తాము చూచినదాని నీరీతిగ
ప్రకటింపిరి. ఒక కాస్త్రజ్ఞుడు తన చిన్నపిల్ల వివ
యమై తురీతిని గ్రాయుచున్నాడు “వాంగము
లను మిగిలిన యంగముల వలెనే క్రమేపిని పెరుగు
ను. మిగిలిన యవశాసముల నుపయోగించుటకు
ప్రయత్నించు నటులనే చిన్నపిల్లలు వాంగముల
నుపయోగించి మాటలాడుటకు ప్రయత్నించుదురు.
మూడునెలల చదిపేను కోకల పిల్ల గంటలలోది
నెలకల గాని బోగ్గా గాని పరుండి కాలుచేరుల వా
డించుచు ఏవో కొన్ని యర్థపులను కలుగజేయుచుం
డును. (ఏనికే నునలో చిన్నపిల్లల డోకులని వాడుక
గలను.) ఇందులో అచ్చులే గాని మాటలు లేవు.
చాల నెలలవర కిట్లే జరుగును. క్రమేపిని అచ్చుల
కు మాటలు కలపబడి మొదటిఅర్థపులు కొంత స్పష్ట
కరింపబడినను. తుదకు ఈర్ష్యని పక్షి కించకరము
బోలి ఒక తడవకు నుమారు పొవుగంటి చొప్పున
కోకును పడినారులు పలుకబడుచుండెను. ఈకర
కర శబ్దము చేయుట యందు పిల్లకు చాల ప్రీతి.
స్వరములు మొదట మాటలలో అచ్చులలో స్పష్టము
గా తెలియుట కష్టమయ్యెను. ఆమె పరికిన స్పష్ట
మైన మొదటిస్వరము ఒక విధమైన ‘య్య’ ఇది
తిటాటన పెదవులగుండా ఒకసారి కలిగింది. ఈ
క్రొత్తపంగతి ఆమెకు చాల ఆనందమును కలుగ
జేసెను. అందుచేత ఆమె దీనినే మరల మరల యు
చ్చరించుచుండెను. పిమ్మట ‘కావ’ అను కంఠ్య
మును పలికెను. తరువాత ‘పపప’ వచ్చెను. ఈ

స్వరములను తనంతట తానే ఆమె పరికిన తరువాత
వానినే ఇతరులు పలుమారు ఆమె ఎదుట యచ్చు
రించిన ఆమె ఆమెకు దృష్టముగా పట్టుబడిన (ఈ
పనిని తల్లియి చాచులు తమ విశోదము కొరకును
పిల్లలకు మాటలు నేర్పుటకును చేయుచుండురు) ఆమె
యు వానిని మరల మరల యుచ్చరించుచు ఇతరు
లను ఆనకరించుచుండెను. ఇంతవరకు ఆమెకు
పలుకుమిచ్చ మాటల అర్థమును లేదు. కాని మ
ట్టుద్రక్కలవా చాడిన రెండుమాటలను తక్కు
గ్గులము మొదలయిన తిర్వ్యంతువుల వలె గ్రహించు
చుండెను. పదకొండవ నెల తరువాత ‘అమ్మేడి’
అనిని పలికెను. తిరిగి చూచును. ఇంకొక నెల తరు
వాత మనస్సులకు జంతువులకును మధ్యభేదముయి
న స్పష్టమవ్వవలయు నుండిన బడిను. ఏదేని
బొమ్మను గాని రంగుల పటమును గాని చూచిన
‘పాప’ యని చెప్పెను. తరువాత ఆరువారములలో
తొమ్మిది మాటలను నేర్చెను. అవి ‘జుహ’ ‘తండ్రి’
‘నుమ’ ‘తల్లి’ ‘పీచే’ వాది, ‘టాకా’ కుక్క,
‘కోకో’ కోడిపిల్ల, ‘డాడా’ గుర్రము లేక బండి,
‘మియాన్’ పిల్లి, ‘కాకా’ కాకి మొదలయినవి.
ఈమాటలను ఏదో యొక యర్థముతో వాడుచుండె
ను. అనగా మాటలకు నిర్విరౌధములేదు. ఈమాట
లను ఆయాసపువులకే కాక వాటికి బోలిన ఇతర
వస్తువులకు కూడనుపయోగింపబడినను. పదిపేదవమా
నమునకు ఆనేక క్రొత్తమాటలు నేర్చుకొనబడిన
వి. అందుమధ్యమైనది ‘హమ్’ అనగాతినట. ఇదిఆమె
స్వంతకల్పితమే. దీనినైనా మ్రొగునప్పడు కలుగు
శబ్దమువంటిది. ‘హ’ స్వరము క్రమేపిని తగ్గిపోయి
‘అమ్’ గా మారెను? ఇదే ప్రధమము నుకొందర
కాస్త్రజ్ఞులు కూడ చిన్నపిల్లలు మాటలాడుటకు
చేయు యత్నములను పుకీలింపిరి. అన్ని విధము
లలోను కొంచము భేదముతో సాధారణముగా మైచి
చెప్పిన రీతినే జరుగుచుండును. దీయంతమంది
మనము గ్రహించనలసిన సాధారణము కొన్ని కలుపు

(1) మొదట స్వరభేదములులేని యరవులతో ప్రారంభము. (జుహుస్థితో నిరసోపును)

(2) స్వరభేదముతో చేరుకొట్టెను, ఇందలి యానందము.

(3) ఈస్వరములచే ఇతను లుచ్చించుటచే దృఢముగా గ్రహించుట. (ఒకవిధమైన అనుకరణము)

(4) స్వరభేదములతో కొంత పరస్పర భావము తెలిపకయునాకెల్లప్పుడును పట్టుకొని పట్టుకొని భావము. అనగా ఒకస్వరముచే రెండవము లుచ్చించుటచే కలిగిన మాటలు, జంతువుల దగ్గరవుల యనుకరణముచే కలిగిన మాటలు. తానుచేయుచున్న ననుకరించుటచే కలిగిన గ్రీకులమాటలు. ఈమాటలను ఆయాస్థానములకొక చాచివోలియ గతకవత్తులకు గూడి నుపయోగించుట. మొదటస్వరభేదములచే పట్టుకొని పట్టుకొని స్వరభావమున కంటిపెట్టుకొని లేచిపోయినను తనకు ముఖ్యమైన వస్తువుల పట్టుకొనుట (సహాంతరిత, సహాంతరిత)

పైపట్టుకొనిన మానవమనస్సునకును మొదటి మానవమనస్సు పాపభావ మంగీకరించుచున్న భావములను పట్టుకొని అనగా మొదటిమానవమనస్సు భావము ప్రారంభించుటను తెలియించు కొంత సహజము కలిగినది.

దీనినిచేత మానవ భావము ప్రశ్నోత్తరములను వినిపించునట్లు చేసెను. అనంతరముగా కవలకును, ఇందకవిధములను వినిపించునట్లుగాని చురుకునుగల యుచ్చించు పురుషులు. ఇప్పుటికాలములో భావ చాలవరకు ఇదేవిధంగా నేర్చుకొనుచున్నది. శబ్దమును వానిచురుకును కూడ అనుభవముగా నేర్చుచున్నాము. నిర్దిష్టముగాచేయుచున్న భావములను చూచుచే మనకిట్టి యనుకరణమున కవకారమున్నది. కాని భావసాధనమైన శబ్దాలలోనున్న మొదటి మనస్సుకలిగి యనుకరణమున కవకారములేదు. అందుచేత మొదటిమనస్సుకు తనదట్లును మొదటి

ముల ప్రకారముచున్న ప్రశ్నోత్తరములనుకరించవలసి వచ్చెను. ఇట్టి యనుకరణమేకమే నేర్చుకొన్నట్లు చేసి మించెను. తనకు తానుగ్రహించుకొన్నానను, దానితో సంబంధము కలుగజేసిననాడు తనమన్న స్వరభేదకలిగితేనే స్వరమరించుచుండును. కాని తానుగ్రహించుకొన్నానను, దానితో సంబంధము మొదటి భావోద్వేగమై తన స్వరభేదసాధనమునకు మితి మించిన భావములు కలిగిన నాడు ఇతరసాధనములను వాడుకలోనికి తెచ్చి జనిని కొనిపించెను. అట్టి జనికి అభిప్రాయపరచుచున్నానని మనస్సులే సహాయమునను. కాన భావ యనుకరి ప్రారంభించుచుండు మానవమనస్సు స్వరభేదమైన సహజకలి యేమియో కొంత చూచెను.

మనస్సుకు సాధారణములనుపులకన్న భిన్నమై రిక్తుగా నిండుని వాడు చేయుట మొదటి ప్రశ్నను అనేకవిధముల మార్పుకలిగి అలవడినారు. వాతనే మనము వాని భావసాధనము కనిపెట్టకలసి యున్నది. ఈ పైపట్టుకొనిన భావములను అలవడి మనస్సుకలిగి భావించును. మనస్సుకలిగి మనస్సు చిహ్నములను మార్పుకలిగి ఇందకు అలవడినది. చిహ్నములలో వలె భావములు కలవు గాని వానిని వివరించుటగా ప్రకటించుకలిగి చాలదు. తనసాధన మేర్పడలేదు గాన తన దిన్నవానినే యుపయోగ పరచి భావములను ప్రకటించును. చేయు మొదలయిన యనుకరణములను కదిల్చుచేతను ముఖ్యరర్థము చేతను కలిగిన సంజ్ఞలచే భావములను ప్రకటించుచుండును. మనకు దివ్యరర్థములను పట్టుకొనిన భావములను తెలుపుదు పురుషులు ఈవాదము కొంతవరకు సరిపావును. అకలి, దాహము, ఆనందము, భయము, దుఃఖము, బాధ, హాస్యర్యము, ఒకటిని భయపెట్టుటను, ఒకదానిని నూపడెను మొదలయినవి అందుచేతను సంజ్ఞల రూపముగా తెలుపబడెనట్లు. ఇప్పుటికిని వాగవికలిలేని కొన్ని సంఘములలో ఈ సాధనమునే వాడుచున్నాయి. సంజ్ఞాభాషకమైన భావ మనవ్యవహార స్వాభావికము. మనస్సుకు

సప్తమగా మాటలాడలేని వాటిలోఁ బల యనుభవము. జంతుసమాన ద్వైతవాదు వాడుక చేసిన భావ ప్రకటన సాధనము. ఆయాభావముల కనుకూలమైన సంజ్ఞలు తమంతటి తామే వచ్చును. ఏ సంజ్ఞ యే భావమును తెలుపునో ప్రత్యేకము నేర్చుకొనవచ్చుననినను చిన్నపిల్లలు కొంచమే మాటలు వచ్చుటచేత సంజ్ఞలతో వ్యవహరించుటకూడ కలదు. అన్యభావాః పరయమున కొంచమే మాటలును వాక్యములును తెలియటచే ఆభావలో మాటలాడ ప్రయత్నించు నపుడు పదప్రస్థి లేకపోవుటచే శేషించిన దానిని సంజ్ఞలతో పూర్తిచేయదుము. ఇప్పుడుకూడ మనము సాధారణముగ మాటలాడునపుడు సంజ్ఞలను కూడ జతజేసియు భాషించుము. ఉత్సాహముతో గాని కోపముతోగాని మాటలాడునపుడు మరీ యెక్కువగా చేతుల వాడించి సంజ్ఞలను చేయుదుము. మారముగ మాటలాడుచున్నవారి సంభాషణ

మును వారి ముఖవివర్ణలచేతను చేసంజ్ఞలచేతను చాల మను మనము గ్రహించగలము. సంజ్ఞలు ప్రపంచక భాష. ఒక్కొక్కసంజ్ఞను అన్ని దేశములలోను ఒక్కొక్కరిగానే గ్రహించును. 'అవును' 'కాదు' లకు తలు ప్రవృత్తి ప్రేరితో చూపించుట, చేతితో కొట్టినపుట అంతటను సామాన్యమే. మొదటికోణాలలో మనుష్యులు ఈసాధనమునే విపులముగ వాడక చేయుదురాదేమిదాదు. ఇప్పటికిని కొన్ని యావాగత కర దేశములలో ఇదియే వాడుకలో నున్నదట. జంతువుల యరపులకును మనుష్యుని మాటలాడుకొని విమర్శగా సంజ్ఞారూపకభాష నిలుచును. కాని మనుష్యుడు మాటలాడు శక్తిని గ్రహించి దానిని వృద్ధిపరచి దాని వాడుకయుండు నవ్యుక్తము గలిగిన తరువాత మాటలాడుటనే ప్రధాన సాధనముగ తీసుకొని సంజ్ఞారూపకమును ఉపసాధనముగా అనంతమునుబట్టి వాడుక చేయుచుండును. (సకేవము)

మాలిని

[మిత్రింటి మందేశ్వరరావుగారు బి. ఏ]

కా. బోరా! యెవ్వరే! యీసతీతిలక
మయ్యారే! యొయారంబహా!
వైవరాచాను విహారములే సలుపుచుక
సంతోష మేపారంగ
హ్నారంజుచేకు నన్ను నెట్లెఱుంగు?
మాటాడింప నేమెందునో!
హారోత్సవ! యేమిహాసమునో?
నావల్ల ఇచ్చువువా!
చ. కలి! మెటుగుమాపుల వికాచక
నవ్వుచుఁ దప్పకున్న నా
మనన మామచుకొ బలుకు భావము
చూపెదవంతె, కంపుకాం
తులు చులించుమోహ; విసకోచనో?
కన్నకన్నకె! రోని! నీ

లలితలవశ్యిపాంతుర లలాప
మలే పదివేలు మానినీ!
ఉ. అంచిత పుష్పపల్లవ నవాంతర
కృత్రిమరవ్యధిదా
సంచరత్రవమోదము విశాల
కసోమముగంబునైన జ
వ్వింది నీకన్నవిచిత్రత శేత్ర
యూగంబున చల్లినాల్పగా
మంచిత వొక్కకట్టున, బ్రహ్మద
రసాంబుధి నెంతత్రుణ్ణిమో!
చం. అగలగమి! మధ్యగులాదివోర,
సాగనుపచ్చని మేల్మొగుంసులోకుండి
మనువాచనీడు నెమ్మొకునెమ్మొకు;
మోచేయి వీగభాష మధురైకమను

బంగారుగాలుల వజ్రకాంతులకు;
బంగారపుకు జవాబుకొంగువకు.

నంతోపమునకు పైసంతోపమొనవ
నానేకమునకు ప్రేమానేకమొప్ప
భావములకు ప్రేమభావములప్పుడ
గవనములకు వైవ గవనములూరడ

జనశత్రుముల్లో బడిపోయినాడ;
నానందమే నేనా, నేనెయ్యనంద
నా తెలియగలేక యూగాదుమంటి
దీపిపై దీపిలో దరించుచుండె;

గర్వాగంధంబు గలిగించుచుండె;
దివ్యతేజంబులు దృష్టిలోకొచ్చె;
బడివేలబింబు పాదుమన్నులు
గావయ్యలెకెక్కి కైపుట్టించె
వింతకంటెను సౌఖ్య మిచ్చేటలేడు;
మృత్యువా! యొక నామేనునసోకి
అవ్యయానందమందైకమృత్యుచేసి
కరుణించి, గడ్డించి, కాపాడవమ్మా!!

ఇంతసంతోషమం దిగిపోయినను
బడివేలజన్మలు బ్రతికియున్నట్లే;
పట్టుకప్పుచునుండె బాంవశ్యము
బ్రతుకానకలిగించు, బ్రాదాలతీసి,
ఏమి? యీచిత్రములింకఱమాటె;
వెన్నోటనుంటిని? యిందాక నేను;
సత్యమా? స్వప్నమా? సరసాలనాల,
చిత్రాలుచేసేవో చిత్రపటంబు!!!

మ. చిరువుంబట్టు జరీనిగారఁత్ర గరా
చీచీర మేల్గట్టుతో
ప్రసనీయంబు దివ్యమూర్తివిటు కా
సారము తీరమునకొ
బువువోటకొ నెలకొల్పికొంచు గవిరా
భూరంబుతో ముందుచుకొ

కవమేత్రించి యిందెడతొందటింబుకొ నీ
క్షీంచి యూడించెదో!

కా. ఈమామంబునితోను, మున్నొకడు తా
నీక్షీంచి తక్కుందరా
కానింబుకొ దమిలేషవశ్యు విడివం
గాలేక యూలింగనా
పారానందము నొందుచుండగను
భూపాలుండు సన్నితికొ
మారంబుయఁ దొలగఁజేయ సిత
డుకొ దూలకొ వియోగాక్షి

ఉ. అంకురస్మితాదర యతాధర
శోణితిద్యుత్పల్లా
అంకురైవ యతాగ్ధవలూ!
కమనీమవిలోకవప్రభా
నంతలమెల్ల దిక్కులను జల్లెడు
సిగ్ధనగ్గుల నివృత్తకొ
కంక; అంబార! చిత్రరచనా
కుశలత్య విశేషసంపదలో
నీ. చిగురపచ్చరికాంతి చిమ్ముచునుండు నీ
పట్టుజరీచీర బాగుచెడచు
నవ్వుపువ్వుల నిప్పు రివ్వమనుండు నీ
వయవములందు వైవ్యమునొటను
మెటుగునీ గానుబోలు మృదువునీమేను
నాచుయ జరా మరణములో పట్టకేవు
బంగారుకణిల రంగారు లేతనీ
ప్రశ్నలు బువ్వలు వీడిపోవు
నీ. క్రమయావనమోహనా కారివగుచు
కాళ్యోతానంద సౌఖ్యరసంబులొన
నోలూచుచు కెల్లపుడుంచువమ్మ!
భువిగంగరకాలము సితాంభోజవయన!!

మ. పరికిణమాలకుర్యా సంతసము
నాపానంప నాంధించితో!
సతతానందము పొందు జన్మకులకొ
సౌఖ్యంబు నీగోరితో!

అతులామోద సుమానిహృది
కట్టా! జాలివాట్ల జా
శ్వతే మిహోత్పట సే యుందునింక
వయింకాంచెలేవు నీహోలా

గీ. మందగములైవట్టి వస్తువులుబగతి
నిత్యసంతోషకలనం నెలవులగుట
జనమందురు జన్మదు జన్మలెల్ల
దర్శనీయుమ్మ నీదుసౌందర్యమెల్లదు;
కర్ణనీయంబు నీదు సౌభాగ్యపరిట;
మాననీయముకుమ్మ నీమానవల్లె;
పంచనీయము నీకతివ్యమ్మ! కాని;
మానీన! యడిగెద నొక్కచాట తెవును!
ఈసహోపతీరమందీ వనమనల్లు
కాల్లలాగగ నెల్లుటే కుభంబో;

నీకు నీమనోవాసం సన్నిధిసుఖంబో;
నవ్వబోకు, చూడ్చివ్యాధివద్దమందు
ప్రజరుగలిగిం నామివు పంచయేడై
ఇందు జీవితేంద్రం నామిచ్చుమందు
నబల! నీదుదీపింతులో హద్దులేదు;
ముదిమలేదు; కృత్యంబులేదు; మూలులేదు;
తండ్రిపాప నిదానం తోభోదు;
స్త్రీపురుష భేదములులేవు దివ్యవచః!!!
సతతపీడనూప నిరాంకినప్రవహించు
దక్షిణదైవ శేఖరుని బంధువందు;
దామవంతమును నమనత్వంబుగాంచు
నిత్యనిత్యలానందము నెలవులేదు
సామమాగ్య సౌందర్యములో కాశ్వతములు
ప్రమాదకర్మను శేఖరబ్రహ్మ మిన్న

స ర స్వ తీ గ్రం థ మాల

కాకరపట్టు—తెనుకుతొలూకా, కృష్ణాజిల్లా.

ఈ గ్రంథమాలయందు మూడుమాసముల కొక గ్రంథముచోప్పున నాటక
ములు, సవలలు, ప్రబంధములు మొదలగు గ్రంథములు వెలువడుచుండును.
సం॥ చందా. 2—8—0 ప్రతిసం॥ జూన్ నెలలో నెనుక సం॥ లో బ్రకటింపం
బడిన గ్రంథములలో బరీక్షలు జరుగుచుండును. ఉత్తీర్ణులై నవారిలో మొదటి యిగువ
రకును బంగారు పతకములును, జయప్రతములును యిచ్చింపెదము.

1925 సం॥ పతనీయ గ్రంథములు.

1 కనకాంగి.

2 మదనసుందరీపరిణయము.

3 పీష్వానారాయణరావు పథ.

4 సనోదనీభాస్కరము.

కాకరపట్తి సత్యనారాయణ—సంపాదకుడు

సరస్వతీ గ్రంథమాల,

కాకరపట్టు, తెనుకుతొలూకా, కృష్ణాజిల్లా.

ధర్మగ్రాహదీధూనం సకల గుణములిం ప
 క్షేప ద్యావాభ్యర్థ్య నిర్వాహగ్యభ్యుద్రవయ
 విలసవస్థాన దాతి శ్రీ సృష్టివా ॥ ౨౫ ॥ కాకాదై
 యుగ వేద విశ్వగణితే మానె దపస్వేవితే ॥ పతే
 వజ్రభారంకు దివన శ్రీ గొల్లవా దాస్వయాన్ ॥ సం
 గాతో నరసింహాధూన మణిశ్రీరాంధికా ప్రేమ
 సీ ॥ సౌమ శ్రీ సద్వందం మహం సర్వరూం ధర్మశ్వ
 రాపయేత్ ॥ ౨౬ ॥

సూపతి గంగులు లిఖతం.

రకీ తూములు యునుచి, యిత మట్టుకు సమపరా
 చే నేమి.

వమార యగ్రమురాజంగారు పితాపురమున
 గుక్కు ధేశ్వర లింగానకు సమపరామొప్పులు యా
 భయ చాకుక్య భీమేశ్వరిలింగానకు సమపరాచేకన
 మోదాలు ౧౦౮ బ్రాహ్మరామ భీమేశ్వరిలింగానకు
 సమపరాచేకన మోదాలు 3౫ రాజమహేంద్రవరా
 వ నూర్కొండేను లింగానకు సమపరాచేకనమోదా
 లు ౨౦ మంగళవహ శ్రీ శ్రీ శ్రీం జేయును

శ 1354

కుమార యగ్రధూపతి

విశాఖపట్నంజిల్లా యిలాకా విజయనగరం
 మస్తానం బాగు శెల్లిముక్కు గాదాలోచేకన
 మం పంచధార శి ॥ దోరపాలెం గ్రామానకు ఉత్త
 గంగా వేంచేయున్న శ్రీ ధర్మలింగేశ్వర స్వామి
 వారి దేవాలయం

ముఖమంటలో తూర్పు వైపు ర స్తంభం
 పన్నెండు పల్లెను పున్న కాసనము.

స్వప్తిశ్రీ కుభాధ్యక్షులు శివవంశములు
 ౧౩౫౪ అను నేటి పరీధావి సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ
 ౧౫లు నిండులు అ గా చంద్రునిత్యచైవ నానంద
 దేవ భక్తరహిణి దానపాని చేకమృగాతిని పు
 ప్పుశ్రువయును కుమార యగ్రమురాజంగారు సరమేశ్వ
 ర ప్రీతిగాను ఆ గాను దేవప్రా వాల యందు నను
 పికంచిన ధర్మముల వివరం.

పంచధారల ధర్మశ్వరిలింగానకు మానదీపా
 నకు యిరువదేం మోదాలు యాభయమేరలు యా
 శుభిందేదిపమం బడి గొల్ల కరక సధర్మతోయికి పంచ
 ధారలలో నిడినశ్రీలం మొదలి యభిషేకమునకు బడి
 గూములు కొండవయ్యుభిషేకమునకుం బడినూములు వే

శ 1354

గవరముద్దుంశెట్టి

విశాఖపట్నంజిల్లా యిలాకా విజయనగరం
 మస్తానం బాగు శెల్లిముక్కు గాదాలోచేకన
 మం పంచధార శి ॥ దోరపాలెం గ్రామానకు ఉత్తరంగా
 వేంచేయున్న శ్రీ ధర్మలింగేశ్వర స్వామి వారి దేవ
 అలయం ముఖమంటలో తూర్పువైపు ర స్తం
 భంబిది కాసనము ॥ స్వప్తిశ్రీ శివవంశములు
 ౧౩౫౪ అను నేటి పరీధావి సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ
 ౧౫లుగానం రాజుచుండేంద్రవపు గవర ముద్దుంశెట్టి
 గంగులిశెట్టి గారితడ పాపనివాళి దేవరకు శిలాని
 గ్నితరుయవ గది కట్టించి పూజోపహారములై పన్న
 లములో కాలోదితమూర్త్యును పెట్టి సమపరాచేకన
 ను శ్రీలైల సివ్యంబల ముఖ్య పుణ్య దేశ్వర ॥

శ 1448

మహాకామోయి

విశాఖపట్నంజిల్లా యిలాకా విజయనగరం
 మస్తానంబాగు శెల్లిముక్కు గాదాలోచేకన
 మం పంచధార శి ॥ దోరపాలెం గ్రామానకు ఉత్తరంగా
 వేంచేయున్న శ్రీ ధర్మలింగేశ్వర స్వామి
 వారి దేవాలయం

పంచధారలకు దక్షిణం గోపురంలో పడమటి
 స్తంభంమీది కానము. స్వస్తి శకవంశం
 మం పంచధారలకు అనుకూలమైన పాదాలను
 కాశీకన్యకామతానం ప్రవచ్చుతున్నట్లధర గాజ
 పంచధారలకు మహాపాత్రులంగాను భక్త్యర్థమి
 గాను పంచధారల తీరదక్షిణవార్తలలోపుర ప్రకృతిచేసి
 ప్రీతిప్రీతి జేయును.

శకం—లేదు

చన్నప్రగడ చన్నకవి

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా విజయనగరం
 సమస్తానం బాబులు పెల్లియమ్మ కాశీలోచేరిన
 మం పంచధారల తీరదక్షిణవార్తలలో గ్రామానుకు
 ఉత్తరంగా వేచేయియున్న ప్రధర్మలంగేత్వంస్వామి
 వారి దేవాలయం—

పంచధారలకు దక్షిణం గోపురంలో పడ
 మటి స్తంభంమీది కానము—

జయతి శకవంశానాథుల పాదాలను
 పృథులకర చిహ్నం పుణ్యక్షేత్రమైన చామర
 విజయవాహ వేదితా శివచక్ర ఫణి గిరివర పంక
 భక్త్యర్థమి

చన్నకవిశ్వం

శ 1460

నరేంద్రమహాపాత్రులు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా విజయనగరం
 సమస్తానం బాబులు పెల్లియమ్మ కాశీలోచేరిన
 మం పంచధారల తీరదక్షిణవార్తలలో గ్రామానుకు
 ఉత్తరంగా వేచేయియున్న ప్రధర్మలంగేత్వంస్వామి
 వారి దేవాలయం పంచధారలకు తూర్పుమండుపం
 వున్న స్తంభంమీది కానము—

స్వస్తి శకవంశానాథులు ౧౮౬౦ అనుకూల
 విశేషసంవత్సర విజయ ౨౦౦ తుక్రివారం స్వస్తి
 సర్వభూతాశ్రయ ప్రభుత్వం మహాగాజాలమున
 ప్రీతిప్రీతి మహాపాత్రులంగాను భక్త్యర్థమి
 వాసులుగాను తమతండ్రి నాథుల సర్వభూ
 మహాపాత్రులనున్న జిల్లా స్వా దేవయ్యగారికి
 భక్త్యర్థమిగాను ఆచార్యవంశముగా మహా
 ఉనుమహేశ్వర ప్రీతిగాను పంచధారలకు గూ
 పుకన మంటపం కట్టించి సమర్పించి—

శకం—లేదు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా విజయనగరం
 సమస్తానం బాబులు పెల్లియమ్మ కాశీలోచేరిన
 మం పంచధారల తీరదక్షిణవార్తలలో గ్రామానుకు
 ఉత్తరంగా వేచేయియున్న ప్రధర్మలంగేత్వంస్వామి
 వారి దేవాలయం ఆలయము పడమటివార్తలలో గోపురం
 వున్నదిక స్తంభంమీది కానము ప్రీతిప్రీతి
 చన్నప్రగడ చన్నకవి శకవంశానాథుల భక్త్యర్థ
 ముకు నుడికట్టించెను ప్రీతిప్రీతి ప్రీతి జేయును.

శ 1114

వృధావేత్తర దేవరాజు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా సర్వకర్త కా
 శాలోచేరిన మం దివిల గ్రామమధ్య వేచే
 యున్న ప్రధర్మలంగేత్వంస్వామి వారి ఆలయంలో ముఖ
 మంటపం స్తంభంమీది కానము—

స్వస్తి శకవంశానాథులు ౧౮౮౮ అనుకూల
 విజయసంవత్సరం వివిక్తమన దివిల ప్రీతిప్రీతి
 లకు ప్రసన్నమహాపాత్రులైన కులశ్రేష్ఠుల వృధావేత్తర
 దేవరాజు దివిల నాటికే పుత్రులని యదేయాది
 పాలయనలవలె వారివృత్తాంతం యారాజు

అట్టి జాతునుబాదేవులకు పురస్కారముగా వా
చుకొనఁగలము ననుననుపెట్టి యభివృద్ధివను చక
టికి నమిలె మహావనువనుదగిన మూల్యముపెట్టి
గవపదిన సీతముగా నిర్వికారి యాహుతి దక్షిణ
మున కానాలో నెలవలయనందు జెట్టియ యిత్తు
భూమి ౪౦.

అరగాచార్య లిఖితం

వికాఖపట్నంజిల్లా యిలాకా హోదవం
కానాలో చేర్చి మం॥ జాత్రాద గ్రామంలో వేంచేసి
యొన్న శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామివారి ఆలయంలో
కిందపడివున్న గుండ్రస్థంభంపొందిన (వాకిపున్న
కాననము—

స్వస్తి శ్రీ శుభకవంశంబులు ౧౮౭౧ అను
నేటి పుష్యవహుళ దశమియు మీన శుక్రవాచమున
ఉత్తరాయణసంకరాంతిని దుత్తాద శ్రీజనాదకాన
పల్లభునికి ఆరవీవమునకు కొంతరలపాటి నాలమున
ఆపీఠస్వాగృహిద్దక్షిణమున పంచముత్తేత్రమున్న
హిరినేనికొడుకు పెద్దమ్మ కాలోచిత మూల్యములు
జెట్టి ఆచార్యవాకాస్థాయిగా విల్పిపెట్టెను.

ఇది వైష్ణవ పక్షం

వికాఖపట్నంజిల్లా యిలాకా హోదవం
కానాలో చేర్చి మం॥ జాత్రాద గ్రామంలో వేంచేసి
నిహన్న శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామివారి దేవాలయం
లో కిందపడియున్న గుండ్రస్థంభం మీన వృశ్చ
కాననము—

శ్రీవల్లభరాముడు ఏనుపట్టపుని గంగసానిని
ఆనతిత్తన మాభందారావకు ముము ఆడిగిన భం
జెట్టికి గనుక యాకంభారం అక్కారంతిల్లి నివాసి
మహావనుసానసంతుక్తిగాను ఆచార్యవాకాస్థాయిగా॥

శ్రీ 1354

ప్రతాపవల్లభరాజు

వికాఖపట్నంజిల్లా యిలాకా హోదవం
కానాలో చేర్చి మం॥ జాత్రాద గ్రామంలో వేంచేసి

యొన్న శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామివారి ఆలయంలో
రెండవస్థంభం మీడిన ప్రాసాదున్న కాననము —
స్వస్తి శ్రీ శుభకవంశంబులు ౧౮౭౧ అను
నేటి పుష్యవహుళ ఏ సోమవారమున దుత్తాద శ్రీవల్ల
భారాయణి శ్రీమహామహావంశేశ్వరుల ప్రతా
పవల్లభరాజు మహాహస్తిలుగాకి విచ్చవంతపురాజు
లకున్న మామన్న ఆయనాస్థానానికి ధిగా నన్ను
కానాభివృద్ధిగా నున్న బోసు
యెదుమున్న జాపుక్రిష్టంబారు వడవటియెట్టుంగ
పండు వ నున్న బృందావనమును సవరిస్తేయి—
ఈధర్మము శ్రీవైష్ణవకు అద్దరవా—

శ్రీ 1353

లింగభూపాలుడు

బండుపట్నం యిలాకా హోదవం కానాలో
చేర్చి మం॥ హోదవంలో కళవస్వామి ఆలయంలో
ముఖమంటపంలో వృశ్చం వకటి స్థంభంపొంది కాన
నము—

కాతాత్రేయ వాకివిక్టోరియాశిలెత్తవైభవభాగ్య
శుభవైరాభిశిల్పిత్వక రవిచిత్త సుత్యాగ్యవయో
యగ్రణీ॥ శ్రీలింగపీఠపాల సూర్యములో శ్రీలింగ
భూపాలకా దుత్తాద ప్రిరమాకా సోమకుధర శ్రీ
వల్లభా యాఖ్యము॥

స్వస్తి శ్రీమహామహావంశేశ్వరు లయ్యు
వొడ్డాది ప్రతాపక్రింగరాజులకు కుమారు జైన
శ్రీవీరప్రతాప సింగరాజుల తమకున్నూ మామన్న
వంశపు రాజులకున్నూ సుకృతంగనమున్న ఆయనా
మాధానిధిగా నున్న పుత్రవీరాభివృద్ధిగానున్న
రాజ్యాభివృద్ధిగా నున్న దుత్తాద గ్రామం శ్రీవల్లభరా
యునుకు ఆప్త భోజిధిగాను భారాదత్తం చేసి
యిస్తేయి. ఈధర్మానుకు ఏరాజులు తిప్పినాను ఆరా
జులన్న ఆరాజుల ప్రధానున్న గంగశర్దే సోపు
లనున్న ప్రాసాదులనున్న స్వహస్తకర చేసి

వోదాది వ్రాసినది. విమోచితులను అరణిం చే
అపరీక్షితము విమోచితులను అరణిం చే

శకం—లేదు

ప్రతాపవల్లభరాజు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా వోదాదరం
కాణాలో చేరిన మంలి వోదాదరంలో శేకవస్థాని
అలయంలో ముఖమంటపంకు వున్న దక్షిణం వక
కోస్తంభంమీది కావనము—

ప్రతిభావసు సంవత్సర శ్రైతి బగి గురువారం
శ్రీమన్మహా మండలేశ్వరలైన ప్రతాపవల్లభరాజు
మహాపాత్రులుంగారు మహాస్వయంశత్రు రాజు
లుంగన్న మహాన్న ఆయుష్యామాధకా శిష్టిగా
నన్ను ప్రతాపాశాస్త్రివృద్ధిగా నున్ను దుర్వాడ శ్రీ
వల్లభరాయలకు భోగావసు దుర్వాడ గొల్లకోటశకు
మండలంప గొల్లటకం ఇస్తామి. ఈధర్మావశయన్య
గురూ తప్పివాను గోబ్రాహ్మణమాత్య చేరిన దోషా
నం బడుదురు.

శ 1389

ప్రతాపవల్లభరాజు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా వోదాదరం
కాణాలో చేరిన మంలి వోదాదరంలో శేకవస్థాని
అలయంలో ముఖమంటపంకు వున్న వకటోస్తంభం
మీది దక్షిణపు వకకాళనం—

స్వస్తి శేకవస్థానములు ౧౩౮౯ అగు శేక
స్వయంవత్సర కాళికా బ ౧౦ అదివారం స్వస్తి
శ్రీమహామహామండలేశ్వరులయిన ప్రతాపవల్లభరాజు
లకు రాజ్యాభివృద్ధిగా నున్న ఆయుష్యామాధకా శిష్టి

గా నున్న వోదాది వ్రాసినది. విమోచితులను అరణిం చే
అపరీక్షితము విమోచితులను అరణిం చే
యల విగరి స్థానంవారిన్ని సానికలువులకున్న
ప్రేక్షాపులకున్న వ్రాసినది. విమోచితులను అరణిం చే
మి అరివిట్టు వారికి తప్ప యివ్వవారిన్ని అదండీలు
న్న వ్రాసినది. విమోచితులను అరణిం చే
తారు త్రాగి నారు గాడిచె మొ...త్రాగివారు—

శకం—లేదు

వల్లభువదాలు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా వోదాదరం కాణా
లో చేరిన మంలి వోదాదరంలో శేకవస్థాని
అలయంలో ముఖమంటపంకు వున్న వకటోస్తంభం
మీది దక్షిణపు వల్లభరాజునము—

వోధకృతు సంవత్సర కాళికా శ్రీ ౨ సోమ
వారం శ్రీవద్దాది రాజ్యదీపితులైన శ్రీవల్లభరాజు
మహాపాత్రులు నిజహేతులయిన శ్రీవల్లభు పదాలు
మహాపాత్రులుంగారు జుర్వాడ శ్రీవల్లభరాయలకు
జుర్వాడ కనుమరినారు మొదలయ్యి కంసాలెవారు
లేడిపెన్న వరాణులు లేవున పీతా భోగానికి యెండి
లు నాలుగింటికి దివం దుగ్గాడి లెఖనయాదాచి కను
మరివైదను అనరివీరయ వక గంగయ అగసాల
యలయ పీక వర్షకుగదా తప్పివాను గోబ్రాహ్మ
ణమాత్య చేరిన దోషానం బోదురు వల్లభరాయల అన్య
తపదీనో విమోచితులను అరణిం చే

శకం—లేదు

బొంతుల వల్లభు

విశాఖపట్నం జిల్లా యిలాకా వోదాదరం కాణా
లో చేరిన మంలి వోదాదరంలో శేకవస్థాని
అలయంలో ముఖమంటపంకు వున్న వకటోస్తంభం
మీది దక్షిణపు వల్లభరాజునము—

బడినది అప్పుడు అది ఇప్పుడు మూలముగా చేసి
తాను ఇచ్చిన ముకుర ప్రస్తుతమున బహువుత్తము
కావలసి అని మనవి (వాస్తవము) ఇప్పుడు ఆ
మొత్తమున తీరాదు అది కాదు మనస్సుగా చాలా
విచారముగాని అది మూలముగా బహుమిదీర్చును
అది అప్పుడు బహుమిదా చేసి అందరినాడు ఇప్పుడు
అది అందరినాడు జరిగింది. మనస్సున రోగియై వెళ్ళి
మరి పల్లించి కాదు. ఈ అప్పుడు పనిచేయుచేసిన
బహుమిదములు అది కాదు చాలా మూలము. దప్పుడు
తీరాదు మరి పల్లించి. చిత్రకథలు అందుంది! పు
వనాకథలు!!

కుంభిలేవారు దేశబయ్యవత్తూ కమిలేవారు
రించి వచ్చివచ్చును కమిలే యిచ్చినారు కాదు అప్పు
టికి బుర్రాబుచ్చునగు బ్రతికెన్నాడు. కనుక
కమిలే ఇప్పుడెన్ను సమర్థునించినాడు. బాటుల
నానన్ను బోగివంతులూ విశాఖలలో ప్రండగా
జగన్నాథరాజు పూసపాటివారిలో విరోధపడి
వంచేయగ్గి శిశారామనాథుగారు ఇతన్నీవల్లె గియ
రుచేయించి గిన్ను జగన్నాథరాజుభార్య విశాఖ
పట్నంలో వ్రస్తూ బాటులవారి కలుసువంటిను
కుంభి పూసపాటివారి యెట్లాగనవా లొంగ
తిన్నురలెవ్వు మాట ఉన్నది గిన్ను యామాటం
చేసి జగన్నాథరాజుని పదిలిచేకాని అమాటం
కాదని అతన్ని గిన్ను చెప్పిగే సామానుకూ
నాలా విరోధంవ్వండి అతను మానాఖరుగిన్ను
మేము అనాదరం చేసినదేయివని. గిన్నును నదలు
వని కుంభిలేవారు వచ్చి అడిగేయగ్గి శిశారామ
రాజుగారు బుర్రాబుచ్చునాన్ని విజిలించి జగ
న్నాథరాజుదగ్గర వెటుటని యాపని ఈనాన్న
నొంపించి వ్రప్పి ఇంట్లు యేమిటా అని
అలోచన అడిగి బుర్రాబుచ్చునాన్ని శిశారామ
గారు గిన్ను జగన్నాథరాజు ఉన్నది తెలియక
యొన్నుచేప్పివ అలోచన మాటలు జగన్నాథరాజు
పట్ల గిన్నుచేయించవచ్చు మామయి నొందినట్లు
అని వారు ఇదియుగ్గి విన్నవించి వారుదిన

అపన్నీ చేసేవారుకాదు. కాబట్టి కార్యం విఫలమై తీర్మానము ఎప్పుడు అమలుకాదు. అందుకై ఇంజనీరు తిలకాట్టివా నిరాశపడ్డాడు పోతుంది. లేక వ్రుందవా నిరాశపడ్డాడు పోతుంది. అని శత్రువు ఇచ్చిన వారు. శత్రురామరాజుగాను : చాళుకియ ఆలోచన ఇంతకే విరోధంగా వ్రుందవలెనని జగన్నాధరాజుని కంగొప్పెట్టకొని బుచ్చన్నగార్ని ఆలోచన అడగడం. ఈతెను బుచ్చన్నగారు ఆలోచన చేపట్టెను. జగన్నాధరాజుగాను బుచ్చన్నగారిరూపి యేమి య్యు చేసేవాడు యేమివిరోధంపేసేవాడు గనక ఈలాంటిమాటలు శరనిస్తారని వింతా ఆరాట పడినందు ఆమాటలకు బుచ్చన్నగారు అన్నలాగు నీవినడ విరోధంచాలి చెప్పవలెనను కాదు. సగ్గా దవాసామ్మ తింటూవున్నాను గనక నాకులేది ఆలోచన అపిషిస్తును చెప్పక అనుకూలం కాదు. గనక చెప్పినానని ఇంతతిల్ల లేదనచ్చినారు. మన శత్రుడినముట్ట జగన్నాధరాజుగార్ని ఖయదు విడదలచేసేవారు. గనక కుంభిణీవాసున్ను జోగ్గి కుంతులన్ను శ్రీకాకులంలో వ్రుందగా అక్కడకు పోయి జోగిపంతులుగార్ని కలుసుకొని వ్రుందపాటి వారి దేశంతో గురించి నందుకై సాలీనా జగదు పద్ధనమిదివల రూపాయిలు వెనకూటవుతుంది. అందుకై మీకు ఇచ్చే జమానదీ నాలుగువల రూపైవేల రూపాయిలుగ్గా తిరిమ్మవారు అతని విప్రున్నారు. అని కార్యవ్రాసినయిచ్చి చాలి మక్కుం రూపందగ్గా తెలసుకేసేనాడు గిన్నా. జోగిపంతులు గారు కుంభిణీవారి దిగ్గి సర్వాన్వయమునందుకై అకాగితాలు నామమున్నుని పూసపాటివార్ని నంద కళంగలో లేజెనని బహుప్రమానపపేసేవారు. మీరు వింతాబునందుకు ఆయినందుకై బొంగినారుకాదు. కాని జోగిపంతులుగ్గి జోగ్గి విరోధంగా వ్రుంటూ వచ్చినది. యింతలో శత్రురామరాజుగాను; బుచ్చా బుచ్చన్నగారు ఆలోచన చేపట్టినది జగన్నాధరాజు గార్ని విడిచినక కాని అప్పులంకావడమని కుం భిణీవారి చేతన జగత్కాధిపా నాకు బంధువుడు

అంధ సర్వస్వము

అట్లు తాను బహుదీనాలవాటి నొకరు. గనుక
అంతయును దొంగిలించుకొని పనులు చేసినా మేము
తీరించబడిన కర్తవ్యం గాను అట్టి మానగ్ని
నుండియనుచు వుత్తరాలవ్రాసి తనమనుష్యులను పం
టించినప్పుడు జగన్నాథరాజును యేలానైనా దేశం
లోకి రావాలన్నమాట వుండేవున్నందు కుంభిలే
గాని జామీనపుచ్చుమరి ఆయనాధిగానుం మెళు
కీవున్నందు అగ్రామక తారామరాజుగారి ఆ
లంకంలేకుండా కుంభిలేవారికిరమంది భూమివా
పుట్టింతుకొని యన్నటికిని తన్ను రాజుగారు కంచ
కర్తవ్యం చాచకుండా బాగ్రతేవున్ను కుంభిలేలో
కొట్టుతేవున్ను విజయవంతుల వచ్చి ప్రవేశించి తన
రామరాజుగారి కలమకున్నంతలో చాలా ప్రీతి
చేసినారు మరెలాగిచ్చియుంబుల కర్తవ్యంకను జగ
న్నాథరాజుగారి పోషించి నపు కుంభిలేలో తా
రాకానుగుంచి చేరిన దిల్లంగిచెట్టితిరువా, బంగు
యేమి ఆలోచన అని తారామరాజుగారు అడిగి
వంతలో నన్ను జమాబందీకి పంపిస్తే యెప్పుటి న్ను
కాదీకి బాగ్రతేవున్ను వస్తావని అనెను గనుక ఈ జ
మాబందీ తేరుగదెవచ్చివున్ను జగన్నాథరాజుగారి
అపించివారు గనుక ఈయన కుంభిలేలోపోయి
మామూలుప్రకారం వాల్లంగుల గూర్కొనే మామ
య్యలు కాంగ్రెవ్రాసి ఇచ్చి బట్టిచ్చి, మామదటి
మామదటి ప్రాక్షికి, నీవాని తెలుగుకడం యె
నివంటి సంకతి అని అడిగే తుంగు జగన్నాథ
రాజు అన్నమాట, మామపుకేయ చెప్పనే నమ్ముకుని
వున్నారగదా? యింతగిన్నా అట్లేరకారం నేను
చెప్పినమాటలు నమ్మకపోవలెనని యిటువంటిమాట
లు మాట్లాడి దొంగలు కట్టుం కావకలు ఇచ్చి
నమ్మితి కలది మామూలు ప్రకారం జమాబందీ
తేరుగదెవచ్చుని ఇచ్చివారు గాను వాటిమంది
జగన్నాథరాజు పరితో వుంటావచ్చివారు. జాని
నుదొరగారు చీపుగావచ్చివున్ను విజయగవరం
లోట నివలించి గనుక తారామరాజు విజయ
రామరాజుగారు ఇద్దరున్ను లోనిదగ్గర ప్రవేశించి

వుండగా మరెలాగిచ్చి దినుములకు కుంభిలేవారు మీ
చాతి కట్టాలు కాని కలం వున్నుకొని కొలచిచ్చుని
గనుక మీయన్ను కొలచా క్రవేసింది ఉన్నంతలో
అంటుకుంబుగ వ్వాధరాజుగారు విజయంయిరా
గావపక్షమైమాట్లాడి తారామరాజుగారి యెవ్వని
హారమున్ను అక్కరిలేకుండాచేసి విజయరామరాజు
గారు, రాజాంగమున్ను తానుదినానుఅయిత్యవమంది
చెన్నుపట్టుంబచ్చి తారామరాజుగారి, బహు
సమర్థుల దేశములోకి వచ్చి, దివానుగిచ్చేట్టు,
తెందోనికాను తానున్ను రాజుగారున్ను చెన్ను
పట్టుం రాకెరి విచారణచేస్తావున్ను సమయంలో
తారామరాజుగారు యింతవంటి చెన్నుపట్టుం
నుంది విజయవంతులవున్ను బీభత్స జగన్నాథ
రాజులవల్లె ఖయయియుంనునని తాళను తెప్పించి
వారు. అట్టికు విజయరామరాజుగారు విజయ
పట్టుంబచ్చి ఉన్నారగన వకపార్శ్వమందు నాతి
దివానింపుడంగా అక్కడ దిగివున్నారు. తారామ
రాజుగారు వేలే ముహూట దిగివున్నారు. అప్పుడు
విజయపట్టుంలో వున్న వన్నాయి జగన్నాథరాజు
గారి తాను ఉన్న మేడమీదికిబాపించి కొంత
వేపు మాటలు బరికెకర్తానని విన్నుచెట్టి ఖయరు
చేయుంనునని చెన్నుపట్టుం కుంభిలేవారివచ్చి, ఆయం
ది ఖయరుచేస్తారుని తిల్యిచ్చివారు. అప్పుడు జగ
న్నాథరాజుగారు జమా ముగ్ధతాంగముల తిల్యి
వదిత మాటలను విన్ననీ తన్నుంబుకొని యెక్కువ
సోతాను గవర వియవోర్చివున్నుకారంగానే చెయ్య
నుని అంటావుండి ఇంతలో జలబాధకు పోయియు
గా తెలుసుకోలే పోయినారు. క్రిందవున్న పారా
శిఖాయాలను జగన్నాథరాజుగారి పోనియ్యిచ్చిదగ్గరి
తాళనుచేసినారు కాను కుంభిలేవారు ఆనుకున్న
మాట. నాన ఖయరుఅంటేనే చాలను. అక్కడలేని
భయం తిల్యుకుందిఅని ఆనుకున్నారు గాని యింను
యరువర్తగాంగిగ అయినా పోయి మాట్లాడిరా
లపాటివారిని తెలియనుకునక ఇతను మేడమీదనుం
చిరా, కర్వేక్కి సోకవచ్చుని తిల్యే వోవ వస్తుందిగ

మీ అవోరము క్రిందికిగిరివచ్చి బాలకలహమును బోయాలకు అత్యధికగా వసనిమునిలో విజయరామ రాజుగారి బసకు తీసుకపోతే మీకదంతో చేతులు మురుగులతోడు వేయిస్తానని ఆక పట్టి పట్టుంలా కలుపేర వచ్చేరకు చిట్టకొరవారు అప్పుడు సోలవారులను పులింది జగన్నాధరాజును యొక్కది మాత్రే అక్కడ పొడిచివేయ్యుచు మునుం ఇచ్చి నారు.

మరియుమిగిలి వీరపాలకీ వీరమరుగుఅయిఅపది లేదుగనుక చీకటివొంగారు మేదదిగి క్రింది వచ్చి తమతాలూకు ఫారాం ఇస్తావును మంధిజీకావూ అను జగన్నాధరాజును యందుమిక్కిలంతో పోనిచ్చి వారని దభాయించేయ్యు వాండ్లను ఖయిదు అన్న మాట తెలియదు. గనుక మీరు మాకు అటకాయిం చుమని వద్దే చేసివట్టు అయితే పోనియ్యక పోదును. కాబట్టి మీరు కల్య ఇవ్వకేదు గనుక పదిమంది పెద్దమనుష్యులవలెనే అతను చచ్చిపోతాడని పోనిచ్చి నామని వాండ్ల నేరం తప్పించుకున్నాడు.

ఇంతట నదరు ధోరవారు తమ తాలూకు శిక్షించివారు జగన్నాధరాజుగారి పట్టుకొని అయినా పస్తారు లేనట్లుఅయినా పొడిచి అయినావస్తారని ధైర్యంతోటి ఉన్నాడు. ఇట్లావుండగా జగన్నాధ రాజుగారి పట్టుకరావోయిన సోలవారులు అయినను కనుక్కోలేక అతనువుండే బసకు పోయివారు. జగన్నాధరాజు తన బసలోవుంటే పట్టుకపోతారని విచారింది అయ్యగానే పోక చక్కా విజయరామ రాజుగారు దిగివున్న స్థలంలోకి వచ్చి కలంపు కొట్టి చేసివారు. అంతట రాజుగారు మేల్కొంది కోపం తదిచ్చుచున్న, ఇతను, మహాప్రభూ! జగన్నాధరా జును, కలంపుతీసి కాయగలె నేటపచ్చట్టి మహా రాజులుంగాడు లేచి కలంపుతీసి యేమిపుర్వోక్తరం అట్టి గనుక యొత్తితి యావస్తూ జగన్నాధ రాజు మహాచేసేనట్లు బహుకోపించచ్చి తమ జగన్నాధరాజును ఇంతమీ చేయించుదానకు వీర్లు యనదు కలంపు ఇచ్చివారు అని జగన్నాధరాజు వీపు

మీద చేయిచేసి దిలభిగి ఉండుమని అంటూవు నగా వంత్రిలో సోలవారులు, జగన్నాధరాజులతో నెడకే అక్కడలేండు రాజుగారి దేవిదీలోనికి వచ్చి మెదటిఫారాన్గిర సచ్చేవట్ల రాజుగారి సీతా యాలు అటకాయింది మీరు యెవరని అడిగినారు వాండు అన్నమాటలు మేము మింకిజీవారి తంపు సోలారులను జగన్నాధరాజు ఇక్కడకే పోనిపోయి వచ్చినాడు గనుక అక్కణ్ణి పట్టుక పోవడాన్న రావడయిన దని చెప్పి కోపంపొయ్యేవరకు రాజు గారు తమతాలూకు శిక్షించివారేమి, మెవపట్టి గంజించి వైకికి నేట్టిందివారు, అంతట సోలవా రులు తిరిగి ధోరలవద్దకువచ్చి ఈ సంగతియివస్తూ చెప్పకు నేవమ్మ దొరలను సలహా కోపించచ్చి జగన్నాధరాజును విజయరామరాజుగారివద్ద నున్నప్పు ట్టిన్ని పట్టితెప్పించి ఖయిదు చేయించవలెనని వి చారింది తమతాలూకు పటాగాలను తయారీకమ్మని వద్దే ఇచ్చినారు గనుక ఈ ఆలోచన యావట్లు వీరారామరాజుగారి తెలిసి చీకటిదొరవాట్ల ఖయి దుపంపించినారు. యేమంటే జగన్నాధరాజు మీ మేవమీదకు వచ్చియే. కయిదులోకి వచ్చిన తర్వా తను, మిమ్మున దగాచేసి పారిపోయి వచ్చినాడు. మీరు అప్పుడే చీకటివాట్ని వదిలి ఆటగత చేసి నారు. ఇప్పుడు విజయరామరాజు పదిజేరాలు వలో ఉన్నాడు. వారిలోపోయి ఇతను శరణు వొచ్చినతిరువారకు విజయరామరాజుగారున్న వారి తాలూకు పదిజేలగుండి రాజువామన్నా కూడా ప్రాణాలు పోయి వెమ్మ మరీమారు జగన్నాధ గాజును తీసుకరావేసి ఉంట్టుందిగాని అంతవరకు తనువిజయరామరాజు మనషి మీకు అప్పగించి వాడుకాడు కాబట్టి ఇంక ఆలోట్టి పోవట్టనిన్ని బోవడం మంచిది కాదనిన్ని ఎర్రమానం పుడింది అని మునిపించినారు.

తనంతరం అక్కడనుండి విజయరామరాజు గారు జగన్నాధరాజుగారి కూడా తీవ్రుని వైష్ణవ పమేరంగా వచ్చి విజయనగరం ప్రవేశించినారు.

పిమ్మట చదివినట్లు శతారామరాజుగారు అనకా
పల్లి ప్రవేశించివారు. తరువాత యీ సిద్ధదేవ
గార్హి ప్రద్యోగం తగ్గిదు అయిపోయినది. తర్వా
తను విశాఖపట్నానికి చీఫ్ కనకేటావచ్చిన వెనుక
జగన్నాథరాజుగారు తిరుగాటోయి వారినికల్పకొని
విహితపర్వతాని శతారామరాజుగారిని యశాయశీని
పట్టుకుపోయి విశాఖపట్టణలో ఖయిదు చేయించ
డావ్కు సిద్ధంచేసి విజయరామరాజుగార్హి యెరుక
లేకుండా శతారామరాజుగారు చేసుకొన్న సు
యంలో కుంభిణివారు బారుతెప్పించివారిని, శిశు
బాలవృద్ధులతోటిఖయిదుచేయించి శతారామరాజును
సవారియొక్కకుండా నడిపించి తీస్తువస్తావున్నపను
యంలో విజయరామరాజుగారు సింహాస్థలం దగ్గర
ఉన్నారు. విశాఖపట్నానికి ఆవుక్రొసులు! ఇంత
దగ్గర వున్నప్పటికిన్ని కబురు తెలియకుండా చేసి
నాడు. జగన్నాథరాజు మంత్రాంగం ఇంత బలవు
అయినది. ఈలాగు శతారామరాజు కాలినడకతో
వస్తూ తమ్ముడికి వర్తమానం పంపింపబడ్డారు.
యేమంటే జగన్నాథరాజు మమ్ము స్త్రీపురుషు
లను సమేతం ఖయిదు చేయించి కుంభిణివార్హి ఆపు
గించివారు. అనకాపల్లినుంచి కాలినడకతో విశాఖ
పట్నమునకు మార్పాతిక దూరంనచ్చివారు. యిఖ
రెండు కుండియల్లు తెల్లి కోటలో కుంభిణివారి ఖయి
దులో ప్రవేశించుతాము. నీవు ఆభిమానం కలవా
డవుగన్తు అయితే ఎచ్చి అడ్డగించి చిన్నవాండ్లను
నన్ను తీస్తుపోవడం ఉత్తమకార్యం అని ఎర్తమానం
పంపించేవర్లు ఆమటలు వింటున్న జగన్నాథరాజు
మీదను ప్రశంసకాల రుచునివలెనే కోపం చేసి
అక్కడనుంచి వారు విశాఖపట్టణం వున్నకై దాటే
వయ్యి తమకాలాట పదివేలరాజులతోటి అడ్డతిగిలి
వారు. గిన్ను ఈ గమచారం యావత్తూ కుంభిణి
వారి సరదానుకు చిఫ్నకుండా, తెల్లవార్హి ఖయిదు
అంకించేవర్లు ఈవృత్తాంతం జగన్నాథరాజును
విని, తమరేన్నీ ఆలోచిస్తూ తిగిలిడివారని విండా
విచారపడుతూతొందగా ఇండ్లు సులసి దోచుని కుం

ఫీలేవారు అడిగేవర్లు జగన్నాథరాజు చెప్పిన సంగతి
యేమంటే మితాలాకు సరదానుకు శతారామ
రాజుదగ్గర పదివేల రూపాయలు లంచంతీస్తుని ఇంత
ఆలస్యంగా తీస్తురాబట్టి విజయరామరాజుగారు
అడ్డంతగిలివారు. అంతా ప్రస్తుతముగది అభిగన్న
మీ సరదానుకు లంచపుచ్చుకోన్నమాట వినిగిగాని
అడ్డంకావని ఈ తీరున చెప్పినప్పుడు జాతంత
వారు అడిగినది. వాడిచేరంపుంటే అట్టిన్నీ విచా
రిస్తాము ఇప్పుడు లదాయి అయినా చేసి శతారామ
రాజును తీస్తువస్తమా లేక మానుదుమా చెప్పు
మన్నారు. గనుక జగన్నాథరాజు చెప్పిన సంగతి,
కార్యం మిగిలిపోయ్యిది. యిఖవిద ఆజ్ఞోల్లి పోవ
ద్దని మానిపించిపేసివారు. అక్కడనుంచి విజయరామ
రాజుగారు అన్నగార్హి తీస్తుపోయారు. ఈకథ
ఇట్లావుండగా ఇంతలో శతావలమునుంచి జోగ్గి
పుసులువారు విజయనగరం రావలె నని విచారిస్తూ
యందగా ఈనర్తమానం రాజుగార్హి తెలిసి యదు
రుగుండా బ్రూర బుచ్చన్నగార్హి పంపించడం వుత్త
మం అని విచారించివారు. అదిసమయలో తాండ్ర
నరసయ్య అనే వేలమధోర వివాసు అయ్యున్నా
గన్తు బుచ్చన్నగారు అన్నమాట తాండ్ర నరసయ్య
పంపిస్తే వరువును తప్పువలేకుండా మూట్లాడు
దని మనవిచేసెను గన్తు అందుకు శతారామరా
గారు అన్నమాటలు. అతను తెలిచే జోగిపంతు
తాంబూలం యివ్వకు ఇప్పుడు విశేమాటలు విచా
రిస్తే పడమటిచేకం బయించార్లు దేఖిలు వస్తే తువ
నదు మీదనుంచి లేవదండేడట మీరు గిన్ను తెల్లితే
అనుచిగం జరుగుదు. మీకేవెళ్ళుచు బుచ్చన్నగార్హి
కలవు ఇచ్చివారు.

గిన్ను వాళిలవుప్రకారము బుచ్చన్నగారు తాండ్ర
వరసయ్యగారి సమేతంగాజోగిపంతులుగార్హి యెదురు
గుండా పోయి వారివద్దకి బ్రూర బుచ్చన్నగారు
ఎచ్చివారని వర్తమానం అంకించేవర్లు జోగిపంతులు
గారు తెలి యదురుగుండా ఎచ్చి కొలింపబడి
తీస్తుపోయారు. అందుయంతో తాండ్ర న

